

שמחות בתורה

*****קובץ זמני לפני עריכה/גרפיקה – להפצה פנימית בלבד*****

ספר בראשית

פרשת בראשית – מיטל בנשק

"ויהי אור"

לאחר תהו ובהו, בראשיתו של העולם, נברא האור. אך זה אור ללא מאור כותב הרב שטיינזלץ, הוא לא משמש את הקב"ה ואינו משמש את בני אדם ושאר יצורי עולם כי עדיין לא נבראו. האור הזה קיים לעצמו, אינו נובע ממוקד חומרי ואינו משמש לכל מטרה. האור מתואר כאן כהוויה נבדלת, מהות לעצמה אשר אינו קשור ותלוי בשום עניין אחר אלא רק ברצון האלוהי ליצור עולם שראשיתו אור. פרשנויות רבות נכתבו על האור הראשוני הזה אבל אני רוצה לראות בו ציווי למרות שלשונו תיאור: "וירא אלוהים את האור כי טוב", הפצת הטוב והארת העולם צריכים להיות הבסיס לקיום האנושי שלנו. עם הדהוד המחשבה הזו ודוקא ביחס לקבוצתנו, התחברתי לדבריה של הסופרת האמריקאית אדית וורטון:

There are two ways of spreading light: to be the candle or the mirror that reflects it

לא לכל אישה יש את הכוחות להדליק ולשאת את הלפיד בראש המחנה כדי להפיץ אור במציאויות של חושך במעגלי החיים השונים. אך עבור כולנו הלפיד הזה יהיה פעמים רבות כמים צוננים לנפש שוקקה, הענקת כוחות ואומץ לפעולה, גם אם קטנה ביותר. לכן כל כך חשוב לשלב ידיים ולהיות המראה, השיקוף של אותו אור גדול שאישה אחת יזמה. רק יחד נצליח לחולל שינוי גדול במציאות.

פרשת נח – חוה רדזינר

בצאתם מן התיבה, מצטווים נח ובניו בשבע מצוות. חלקן נמנה במפורש בפרשתנו (פרק ט' א'-ז), וחלקן תורה שבע"פ". תנו רבנן, שבע מצוות נצטוו בני נח: דינין (מערכת משפט), וברכת ה' (גידוף), עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי" (סהנדרין נ א) מצוות אלה הן מצוות 'שהדעת נוטה להן' כלשון הרמב"ם (הלכות מלכים). לכאורה, אומות העולם יכולות לקיימן על פי שכלן. מדוע, אם כן, היה צורך בציווי אלוקי? על כך אומר הרמב"ם: "והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצווה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו "...כלומר, יש חשיבות לקיום המצוות כמעשה של קבלת עול מלכות שמים, וכמו שאמרו חז"ל: "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה". ולעניין "גדול המצווה...", נשאל, מה לגבי מעמדן של נשים מישראל שאינן מצוות ועושות? לרב אליקים קרומביין (ישיבת "הר עציון"), הסבר נפלא: לכל מצווה יש שני קטבים: הציווי בסיני, ואת הזמן בו הציווי בא לידי מימוש בקיום המצווה בפועל. אישה המקיימת מצווה ממנה היא פטורה מסיני (שהזמן גרמא), כשהזמן קיום המצווה באה לידיה, יכולה לרומם אותה למצב של "מצווה ועושה", מתוך חיים בתודעת חיפוש אחר הציווי. ואוסף, אישה המקיימת מצווה ממנה היא פטורה, לא עושה זאת מפני השכל וההיגיון, אלא מפני שידעת שכך הקב"ה ציווה, ורוצה היא בעבודתו ובקרבתו.

חוי רדזינר, נשואה ואם לחמישה. תושבת פתח תקווה. מדריכה לאמנות

פרשת לך לך – הילה אונא

לך לך - קול קרא והלכתי

עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו, והמשותף לראשון ולאחרון הוא הציווי "לך לך". הפועל הל"ך חוזר שוב ושוב בקורותיו של אברהם. הוא אינו עומד במקום, הוא מתקדם כל הזמן. וכך, מניסיון לניסיון, משהו השתנה בהליכתו לשליחותו. בפרשתנו אומר רש"י: "לך לך" - "להנאתך ולטובתך". "ב"לך לך" האחרון אין שום הסבר או שכר. יתרה מכך, עקידת הבן בעצם מבטלת את כל ההבטחות, כפי שסיכס ליבוביץ: "מה שנותר לאברהם לאחר צו זה היא אך ורק עבודת ה' הטהורה". אפשר להבין "ניסיון" מלשון "נס" - דגל - אשר מכריז על הרעיונות העליונים לפיהם פועל האדם. ה"נס" (תרתי משמע) שלאורו אני משתדלת "ללכת" הוא פמיניזם-דתי. בתחילת הדרך ייתכן ו"הלכתי" מסיבות פשטניות: "גם אני רוצה ויכולה". "גם לי מגיע..." מהר מאוד הגיעו הניסיונות - חוסר הבנה, זלזול ותוקפנות. תגובות שלא רק מבטלות את הרווחים האישיים, אלא גם גובות מחיר: קול קרא, והלכתי, הלכתי, פי קרא הקול. הלכתי לבל אפל. אך על פרשת דרכים סתמתי אֲזַנִּי בְּלִבְךָ הִקֵּר וְכִיתִי. פי אֲבָדְתִּי דָבָר. חנה סנש, 1942 (אך אין דרך חזרה. כאשר פותחים את האוהל לארבע רוחות השמים, כמו אברהם, אי אפשר לסגור ולהתעלם, והתהליך מתברר כעבודת ה' ותיקון עולם, כשליחות טהורה, כ"לך לך" שלי. מתפללת שלמרות האתגרים נעמוד בניסיונות, ובזכות "ידברת גם בשבתך בביתך ובקלתך בדברך", נזכה שתתנוסס האמת: "כי ירא אלהים אתה... פי ברה אברךך".

פרשת וירא – נעמה אריאל

שתי דמויות נשיות מלוות את הפרשה: שרה אימנו ואשת לוט. בין שתי הנשים יש מננה משותף כללי: חיות באותה תקופה, הן קרובות משפחה. במהלך הפרשה יש ביניהן נקודות דמיון, נעבור ונבחן מה קורה עם כל אחת מהנשים לאורך הפרשה. הכנסת אורחים – שרה מכינה את המאכלים עבור האורחים. מצויה באוהל בשעה שבעלה מארח את האורחים. אשת לוט לא לוקחת חלק פעיל בהכנסת האורחים. בעלה לוט הוא המארח. לוט ביקש ממנה להביא מלח לאורחים והיא סירבה. [רש"י] היחס לדברי ה' – שרה צוחקת לשמע הבשורה שתלד בגיל כה מבוגר. הצחוק על הפער בין המציאות ההגיונית לבין הבטחת ה'. אשת לוט לא מאמינה שסדום הולכת להיחרב, המלאכים מוציאים אותה בכוח מסדום הנהפכת. ציית לדבר ה' - שרה מעידה על עצמה: "לא צחקתי כי יראה" יש בה יראת השם והיא נאמנה לדברי ה'. לוט ומשפחתו קיבלו ציווי לא להביט אחורה אל סדום הנהפכת ואילו אשת לוט: "ותבט אשתו מאחריהו" המוות - בראשית פרשת חיי שרה מסופר על מותה של שרה בגיל 127. אשת לוט: "ותהי לנציב מלח" - מתה מעונש או כתוצאה מכך שהביטה אל סדום הנהפכת. קבורה - מאמץ אדיר מצד אברהם לקבור את שרה בחלקה מכובדת עבורה. אשת לוט הפכה לנציב מלח. מקום קבורתה המדויק לא ידוע אבל צורת מותה הפכה לסמל.

פרשת חיי שרה – אהובה שוחט

... "ותקח הצעיר, ויתתקס. ויספר העבד, ליצחק, את כל-הדברים, אשר עשה. ויבאקה יצחק, האהלה שרה אמו, ויקח את-רבקה ותהי-לו לאשה, ויאקה... [בראשית כ"ד, ס"ה-ס"ז] בפרשת חיי שרה, מסופר לנו סיפור האהבה הראשון בתנ"ך. עבד אברהם נשלח למצוא שידוך ליצחק, וכשהוא חוזר עם רבקה, הוא מספר ליצחק על תהליך בחירתה של רבקה. ורק אחרי שיצחק שומע על התנהגותה, מביאה אל אוהלו ונישא לה, רק אז מסופר לנו "ויאהבה". הרבה פעמים אנחנו פוסלים אנשים (לקשר רומנטי או עסקי) בגלל איזושהי סיבה ראשונית, לא תמיד ברורה, ולא תמיד מוצדקת. "אין לו פייסבוק", "היא לא נראית לי", "שמעתי עליו ש..." במקום להכיר את האדם שנמצא מולנו בצורה אמיתית ועמוקה, אנחנו בוחנים בצורה מאוד שטחית וחיצונית מצד אחד, ומצד שני לא מוכנים לחשוף את עצמנו (כדי לא להיפגע מדיחיה) ולכן לא מצליחים להתקדם ולהתפתח. להרגשתי, בעייתיות זו היא משמעותית במיוחד בתחום הזוגי. יצחק ורבקה השכילו לבנות קשר זוגי משמעותי, שעמד בתלאות רבות, כולל אי הסכמה על חינוך הילדים ועד חלוקת הירושה והברכות. דווקא בימינו, בהם הרשתות החברתיות מתפתחות בצעדי ענק, בעוד הקשרים הבינאישיים מצטמצמים, חשוב, עוד יותר מבעבר, שבתהליך בחירת הבן זוג, שננסה לבחון ולהכיר את העומד מולנו לעומק, על מנת שנוכל ליצור קשר רגשי, אמיתי וחזק שיעמוד בתלאות העתיד.

פרשת תולדות – רבקה צוראל

בפרשת תולדות מסופר על רבקה אמו, אישה דומיננטית הפועלת בעולם פטיאכלי, לכל אורך הדרך היא בוחרת את דרכה ומשפיעה על עתידה ועתיד ילידיה. בפרשה הקודמת היא שואבת את המים עבור אליעזר, מסכימה לאירוסין ליצחק, מביאה לו נחמה על מות אמו. הפרשה פותחת בעקרותה ובתפילה לה' לפרי בטנה לפי הרד"ק "לעומת אשתו כלומר בעבורה, שלא יצטרך לקחת אשה אחרת להוליד ממנה לפיכך התפלל מאד בעבורה שיתן לו האל ממנה בן. או פירש לנוכח אשתו, כי בשעת התפלה היה עומד לנכחה כדי שיכוין לבו עליה". בהריון הבנים מתרוצצים בקרבה והיא זו שהולכת לדרוש את ה' ומקבלת תשובה "... שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנִי וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּנִּי: וְפָרְדוּ וְלֹאֵם מִלְאֵם יִאֶמְץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: "אנו לומדים על אהבתה ליעקב, אהבה שאינה

תלויה בדבר "לומר לך כי באותו זמן שהיה נותן ציד בפיו באותו זמן לבד אהבו, אבל אחר שכבר אכל מצידו, בטל דבר בטל אהבה. אבל רבקה אהבת את יעקב על לא דבר, ואהבה כזו איננה בטלה". כשהיא שומעת שיצחק מתכנן לברך את עשיו, היא שולחת את יעקב לקבל את הברכה במקום אחיו ומטפלת בכל הפרטים הקטנים. גורמת ליצחק לשלוח את יעקב לחרן, רשב"ם מפרש "אם לקח יעקב - דרך חכמה אמרה רבקה ליצחק, להרחיק יעקב מעשו ולא גילתה לו שבשביל שטימת אחיו עשתה כן".

פרשת ויצא – יוכבד אנגלר

'צרות' יוצרות עם

לאחר הסדרת שאלת הבכורה וקבלת הברכות יוצא יעקב לחרן למשימת הקמת משפחה!

וכאן מתחילות ה'צרות'!

מהבוקר הראשון לנישואיה מודעת לאה להיותה שנואה. היא נכנסת להריון בקלות, מתגברת על התסכולים ומעבירה דרך בניה מסר רגשי: בתחילה היא גאה ובטוחה שליידת בן בכור תביא אליה את אהבת בעלה. בלידה השניה היא מודעת להישארותה שנואה, היא מתנחמת בשמיעת עניה ושמחה באימהות. לידת בנה השלישי מחייבת ליווי פיזי של האיש, היא מתמלאת תקווה ומשתפת אותו בקריאת השם. בלידה הרביעית היא חשה ניצחון, ומודה לה' שנתן לה יותר מחלקה.

במהלך השנים רחל מתמלאת כעס, קנאה ויאוש... האהבה הגדולה של הבית נסדקת במריבות וויכוחים.

לקיחת הפילגשים נראית כפתרון ומרחיבה את המשפחה... השמות שבחרת רחל מבטאים כאב ומצוקה המעורבים בהקלה השמות שבחרת לאה מבטאים ניצחון ואושר גדול מערך היחסים, הצפוי לכאורה, מתהפך... מה שהיה בליל הכלולות ויתור וגדולה הופך לקרע... המתח על לבו של בן הזוג גדל! שני בניה הבאים של לאה מהווים בעיניה שכר ומתנה (וגם הבת) ורק עתה זוכה גם רחל לכן משלה ובשמו היא מבטאת הקלה גדולה ותקווה... זהו "בית היוצר" של עם ישראל

פרשת ויצא נותנת לנו מבט אל תוך בית מופלא בו ארבע נשים מייצרות מרקם חיים מעצב אומה. יעקב עושה לביתו... ובבית מתרחשת מערבולת יחסים, מלחמת קיום של נשיות, זוגיות ואימהות.

פרשת וישלח – מישל שלאמי דביר

"לא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם-בְּרִכְתִּי"

המאבק בין יעקב ל"איש" באמצע הלילה, לבד, בשיא הלחץ לקראת המפגש עם עשיו, הינו תמוה ביותר. מיהו "האיש" הזה? מה מטרת המאבק עם יעקב? במספר פסוקים אנו חווים מאבק פיזי שנמשך כל הלילה, התעקשותו של יעקב בלהשיג ברכה מה"איש", שינוי השם של יעקב לישראל ולבסוף ברכה שיעקב מקבל מהמלאך אך ללא פירוט תוכן הברכה

לקראת סוף המפגש, אחרי שיעקב מקבל את השם החדש שלו, יעקב פונה למלאך ורוצה לדעת מהו שמו: "וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידֵה-נָא שְׁמֶךָ" (לב:ל). אך המלאך מסרב לגלות את שמו ומגיב "לְמָה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי" (לב:ל). כפי שרש"י מסביר, השאלה פשוט לא במקום: שם המלאך לא רלוונטי כי משמעותו נובעת אך ורק מתפקידו הנוכחי

הדיאלוג המוזר הזה נמצא בסיפור בין הכרזת שינוי השם של יעקב ל"ישראל" ע"י המלאך לחתימת המפגש ב"וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שֵׁם" (לב:ל) האם יש כאן רמז לקשר בין שינוי השם של יעקב לקבלת ברכתו מהמלאך? מהי מטרתו של הוספת השם 'ישראל'? הוספת השם מייצגת את הבהרת תפקידו של יעקב בעולם – המשכת דרכם של אברהם ויצחק – לזכות בברכת הארץ. ברגע הזה, לפני המפגש עם עשו, יעקב בספק רב אם ההמשכיות הזו בכלל שייכת לו. עצם הברכה היא הוספת השם המבירה את תפקידו של יעקב בעולם. הבהרת תפקידו, היא הברכה

שמות מייצגים זהות ומעידים על תכלית בעולם. אנחנו חוות את זה בצורה הבולטת ביותר בהתלבטויות של נתינת שם לתינוק/ת חדש/ה ובברכתו/ה בשמו/ה בפעם הראשונה. אולם התהיות על "מהו התפקיד שלי בעולם?" ממשיות לכל חיים. אולי הברכה המשמעותית ביותר שניתן לקבל היא, כמו בסיפור של יעקב, הבהרת התפקיד הפרטי בכל רגע נתון בחיים

פרשת וישב – הרבנית ד"ר תמר מאיר

בין יוסף לתמר בפרשת וישב שתי עלילות מקבילות. האחת היא סיפורו של יוסף, בשני חלקים: קורותיו בקרב אחיו ומכירתו לעבד, ועלייתו לגדולה בחצרו של פוטיפר עד נפילתו (גם ממנה יתאושש). בשתי פעמים שונות יוסף הוא האהוב והמצליח, בשתי הפעמים מעורר יוסף אהבה, קנאה ושנאה, שגורמות לו בסופו של דבר להיות מושלך לבור. בשתי הפעמים הוא מוצא מן הבור ועולה שוב לגדולה. העלילה השנייה, היא סיפורם של יהודה ותמר. תמר, כלת יהודה, שנתאלמנה משני בניו הגדולים. היא חכתה לשוא לקיום ההבטחה להינשא גם לבן הצעיר, עד שלקחה את גורלה בידיה, וארבה ליהודה, על מנת להקים שם למת בסופו של דבר, וללדת ילד לבית יהודה. הפעולה שנקטה כמעט עלתה לה בחייה, שנצלו הודות לתושייתה המוקדמת (לקיחת ערבון לתשלום מבין חפציו האישיים של יהודה), וליושרו של יהודה ('צדקה ממני'). אנלוגיות רבות, משלימות וניגודיות, קיימות בין שני הסיפורים הללו בפרשה, ובין גיבוריהם. כך למשל מקובל להשוות בין התנהגותו של ראובן לבין זו של יהודה ביחס ללקיחת האחריות, ובין יוסף לבין יהודה ביחס לנפילות מוסריות. אני מבקשת לערוך השוואה פחות מקובלת, בין דמותו של יוסף, לבין דמותה של תמר. שניהם אנשים צעירים שנקלעו למציאות קשה, שניהם אנשים בעלי חלום או חזון, שברור להם שעליו להתממש בסופו של דבר, שניהם נתקלים בעימות חזיתי עם בני משפחותיהם, שלא רואים עין בעין איתם את חלומותיהם. אלא שבאופן מפתיע, נראה שיש כאן חילוף ההבדלים הקלאסיים שבין גברים לנשים: יוסף הוא נער יפה תואר ויפה מראה. אנו מוצאים אישה המחזרת אחריו ומנסה לפתותו. לאורך כל הדרך יוסף הוא פסיבי. הדברים קורים לו, נקרים בפניו. הוא אמנם בולט בכישרונו, ובכך נפתחות בפניו הזדמנויות שונות, אך לא הוא יוצר אותן. חלומותיו גם הם אינם חלומות רצוניים, אינם חזונות שגיבש לעצמו. גם הגשמתם אינה תלויה בו. תמר מציגה מודל שונה מאוד: המראה החיצוני שלה לא מוזכר בכתובים, דבר שהוא מפתיע מעט ביחס לאישה בסיטואציה של פיתוי. היא, בניגוד ליוסף, ובשונה מן החלוקות המקובלות, אורבת לאיש ומנסה לפתותו. ובעיקר, בשונה מיוסף, היא אינה פסיבית. הדברים לא קורים לה, היא מקרה אותם. היא אינה מחכה להזדמנויות, אלא יוצרת אותן במו ידיה. היא לוקחת סיכון, מפילה עצמה במו ידיה לבור, אך גם מוציאה עצמה ממנו במו ידיה – באמצעות התכנון המוקדם של השארת הערבון בידיה. ההחלטה הנחושה שלה ללדת ילד למשפחת יהודה, ולהקים שם המת אחריו, (המתפרשת אמנם אצל חז"ל כרוח הקודש של תמר, היודעת שהמשך השושלת צריך לצאת ממנה), נובעת ממקור פנימי, ולא מחלום חיצוני. גם הגשמת החזון והייעוד היא פרי יוזמתה ופעולותיה שלה. בסופו של דבר מודה גם יהודה: צדקה ממני.

פרשת מקץ – יערה ישורון

"הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו" (מא, לח)
ארבע עשרה שנים חיכה יעקב לרחל. עוד כשהיה יוסף ברחם אמו הוא נשם וינק את הידיעה שכדאי לחכות, שבסוף האמת מנצחת, שאסור להתייאש. דרך טבורו הוא ידע שמאהבה גדולה יכול לצמוח עם גדול. הוא נולד אהוב וגודל אהוב. אביו לא הסתיר ממנו ולא מאחיו את העדפתו הזו, מה שסיבך את יוסף מצד אחד, אך העניק לו כנפיים אדירות מימדים מצד שני. פעמיים יוסף מתעסק עם חלומות, מאמין בהם, הולך לפיהם למרות קשיי הדרך, והוא יודע שחלום סופו להתגשם. הוא מספר את חלומותיו לאחיו על אף המורכבות, הוא פותר את חלומות פרעה, על אף שיכול לשלם על כך בחייו. הוא הולך עם האמת שלו, הוא חולם אותה, הוא רואה אותה בחלומות של אחרים. כשיוסף פותר את חלום פרעה, הוא לא מסתפק בפתרון. הוא מציע תכנית עבודה רצופת פעלים: "וישיתוהו", "יעשה", "ויפקד", "וחימש", ויקבצו", "ויצברו". כשיוסף מסיים לדבר, פרעה נרגע: "וייטב הדבר בעיני פרעה, ובעיני כל-עבדיו. ויאמר פרעה, אל-עבדיו: הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו" (מא, לז-לח). פרעה מאבחן את התמצית של יוסף: הוא איש, ורוח אלוקים בו. מה שמניע את יוסף, מה שמאפשר לו לפעול בעולם היא נוכחות אלוקית, אמת פנימית ששזרה בכל הוויותיו, אבל בלי לוותר על היותו "איש". הוא לא נביא ולא שופט, לא מטיף ולא זועק. הוא מקשיב לאלוהים, ופועל במציאות בהלימה מוחלטת לקול השכינה שבתוכו. גם בבור שהושלך אליו על ידי אחיו, גם בבור שפרעה השליכו לתוכו, הוא נותר מאמין ופועל, ולא מתייאש. וה' איתו.

פרשת ויגש – ברכה איתן

פרשת ויגש - דבר השם האחרון ליעקב בפרשתנו יורד יעקב בפעם השנייה מארץ ישראל לחוץ לארץ. בדרכו החוצה עם משפחתו עובר יעקב במקום ממנו יצא אז בבחרותו – באר-שבע. ביציאתו לחרן דיבר ה' אליו בפעם הראשונה, וכעת, כמו ביציאה ההיא, נגלה ה' אליו בפעם האחרונה בחייו. בהשוואה בין דברי ה' הראשונים ליעקב לדבריו האחרונים נמצא מקבילות רבות. אולי יש כאן מן סגירת מעגל, ואולי רובד נוסף של הבטחה לקראת הגלות הארוכה והקשה אליה יורדים ישראל ומשפחתו. הכתוב מזכיר לנו ברמז את הבטחות ה' הראשונות ליעקב כשבמקלו עבר את הירדן, כאומר "אף 70 נפש אלה שהן התגשמות ההבטחה הראשונה יהיו לששים ריבוא, יחזרו לארץ ההבטחה וישררו בה. "היציאה הראשונה (ויצא, בראשית כח, י-טו): "ויצא יעקב מבאר שבע" "ויחלם והנה סלם... והנה ה' נצב עליו" "אני ה' א-להי אברהם אביך וא-להי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך, והיה זרעך כעפר הארץ" "... והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך והשיבתך

אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דיברתי לך "היציאה השניה (ויגש, בראשית מו, א-ד) "ויסע יעקב וכל אשר לו ויבא בארה שבע" "ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה" "אנכי האל א-להי אביך אל תירא מרדת מצרים כי לגוי גדול אשימך שם" "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה"

פרשת ויחי – תהלה פרידמן

ספר בראשית מסתיים בברכת יעקב לבניו. בן בן וברכתו. התורה מסתיימת באופן כמעט זהה, כאשר משה מברך את 12 השבטים. שבט שבט וברכתו, שבט שבט ומאפייניו. כלומר ראשית יצירתו של עם ישראל כמו גם רגע שילוחו למימוש ייעודו- הקמת ממלכת כהנים וגוי קדוש, בארץ ישראל, ממוסגרים באופן דומה. ברכה לכלל העם המתפרט לשניים עשרה שבטים. ריבוי האחדות. המדרש מתאר שיעקב התחיל לברך ולפתע עזבה אותו רוח הקודש. עזיבתה הביאה אותו לתהות שמא טעה ולא כל בניו צריכים להמשיך את דרכו. שמא כמו בבית אביו או סבו רק חלק מהבנים שייכים לברכה ולשליחות. ואז קראו לו בניו, כולם- שמע ישראל. ה' אלוקינו ה' אחד. יש לנו אמונה ומשימה אחת ולפחות 12 דרכים שונות להגיע אליה. בימים ההם בזמן הזה.

ספר שמות

פרשת שמות - הרבנית רבקה שמעון

שמות: פרשת שמות היא המעבר בין משפחה גרעינית היורדת למצרים והופכת לעם. עם שיחולל שינויים עצומים בהיסטוריה. מחוללות ההיסטוריה בפרשה הן נשות בני ישראל במצרים. למרות העבדות, למרות השואה, למרות ניסיונות השלטון האכזר לצמצם ילודה, הן משתמשות בכוח הקסם הנשי, הערמה, יכולות הפיתוי, ומביאות מזור לגבר עייף בשדה, שיביא איתן פרי בטן. מילדות מורדות בצו המלך ומחיות ילדים. ילדה קטנה בת שש משכנעת את אביה לשאת שוב את אמה, לא להתייאש, כדי ללדת בן שיושיע את ישראל. מרים לוקחת אחריות ודואגת לאחיה הקטן למנקת מן העבריות. משה, נסיך מצרים, ינק משדי אמו את מידת החסד והרחמים והתגלה בהמשך כרועה נאמן שהוציא את ישראל ממצרים, נתן להם את התורה ונשא אותם ארבעים שנה במדבר, עד לגבולות ארץ ישראל. נשות בני ישראל במצרים היו לו דוגמא, התוו לו דרך.

פרשת וארא – רחלי עמר ניניו

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, לְפָנָי יְהוָה לֵאמֹר: הֵן בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, לֹא-שָׁמְעוּ אֵלַי, וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרָעָה, וְאֵיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרָעָה. (פ) (שמות ו, יב)

משה רבנו הזכיר כבר את נושא הדיבור בפרשת שמות בפרק ד, י-לא איש דברים אנוכי, כי כבוד פה וכבוד לשון אנוכי! הקב"ה עונה לו שאהרון יהיה לו לפה. אם כן, מדוע גם בפרשתנו משה חוזר שוב על נושא הדיבור?

חלק מהפרשנים עוסקים בשאלה מה בדיוק הבעיה שהייתה למשה, מה היו הפחדים של משה בשליחותו ועוד. רש"י הסבר שמשה מגמגם, רשב"ם הסביר שמשה אינו בקיא בשפה, רמב"ן הסביר שמשה אמר שאינו ראוי שידבר לפני מלך גדול וראב"ע התייחס למשה כמי שאינו יכול לבטא אותיות מסוימות. סביר להניח שאם היה צריך לבחור מנהיג לשליחות כה חשובה בימינו, משה לא היה הראשון להיבחר. אני רואה בבחירה דווקא במשה כמנהיג שיוציא את עם ישראל ממצרים בחירה מיוחדת. גם אדם עם קושי ומגבלות יכול לעשות דברים גדולים ומשמעותיים בעם ישראל. יש כאן שיעור גדול של בחירה באדם שלכאורה לא הכי מושלם- לא רטוריקן הדור או נואם מצטיין שעומד מול פרעה בכל המכות ולאורך שיח ארוך מאוד ומצליח בשליחות האלוקית שלו. נקודה נוספת שהדגיש הרא"ה קוק באגרות הרא"ה היא שיש להבדיל בין הדיבור הפנימי לבין הדיבור החיצוני, ויש אנשים שיש להם צחות לשון ואין להם פנימיות כלל. הבחירה במשה רבנו היא באדם של אמת, אדם שפנימיותו וחיצוניותו שווה ולמרות מגבלת הדיבור שלו הוא האדם הראוי והנכון לביצוע משימה כה חשובה לעם ישראל.

פרשת בא – רבקה ליאון זדה

פרשתנו פותחת במילים "...כי אני הכבדתי אל לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתני אלה בקרבו ולמען תספר באזני בנך ובן בנך אל אשר התעללתי במצרים ואת אותתי אשר שמתני במ וידעתם כי אני ה' " (פרק י' פסוק א')

כיצד ייתכן שהקב"ה שולל בחירה חופשית שעליה מושתת כל הקיום האנושי שלנו?

המקרא מסביר לנו- בשביל שידע כל העולם, וידעו בנינו כי אני ה'.

אבל בואו נקדיש רגע מחשבה נוספת. מה זה אומר בכלל להכביד את הלב?

אני אישית לפעמים מרגישה שהלב שלי "נכבד" או "מתקשה" באופן אוטומטי, כמעט לא רצוני.

מי מאיתנו לא מצאה את עצמה כועסת בלי סיבה נראית לעין? מסרבת לבקשה כלשהיא בלי להבין לגמרי למה?

סיוון רהב מאיר מסבירה שאחרי שפרעה הקשה את ליבו כל כך הרבה פעמים מתוך בחירה, הלב שלו הפך לקשה גם בלי בחירה. הבחירה החופשית שלו מצטמצמת ככל שהוא ממשיך לבחור ברע. בסוף הרוע הופך למין הרגל שקשה להשתחרר ממנו. ניתן לשים לב שבכל המכות הראשונות יש לפרעה בחירה חופשית. היא נשללת ממנו רק במכה השישית- בשחין, וגם אחריה הקב"ה נותן לו עוד הזדמנות לחזור בתשובה- בברד הוא מקשה את ליבו לבד ואז בארבה וחושך הקב"ה מקשה את ליבו.

סיוון עם האופטימיות הנפלאה שלה מזכירה לנו שאפשר גם ההפך- ככל שנבחר בטוב ונרכך את הלב שלנו כך הבחירה בטוב תהפוך לטבעית וקלה יותר. שנזכה!

פרשת בשלח – עידית מבורך שאג

פרשת בשלח מתארת את אחד הרגעים הדרמטיים בתהליך יצירתו של עם ישראל- קריעת ים סוף. שני פסוקים שנמצאים אחד אחרי השני, ממש ברגעי השיא של הדרמה, תמיד משכו את תשומת ליב- "ה' ילחם לכם ואֶתְּם תִּחְרִישׁוּן" (י"ד, י"ד) ומיד אח"כ- "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מִה תִּצְעַק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיֹסְעוּ" (י"ד, ט"ו) תשובתו של משה לעם ישראל על פחדיהם וההשוואה של תנאי המדבר למצרים, שמצירת את המדבר כמקום למות בו, ולא כחלק מהמסלול לארץ כנען- "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר?! " היא "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", ומיד בתחילת המעשה הבא, הכניסה לים, מצווה הקב"ה על עם ישראל (דרך משה) "מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל- ויסעו" !הניגוד הבולט בין שני הפסוקים הסמוכים מייצג שתי גישות הפוכות בנוגע לפעולה במציאות, ואפשר לראות את שתי הגישות האלה מול כל רגע דרמטי שעובר אדם, או עם, במציאות. כל פרשת דרכים יכולה להמשיך לכיוון הנשען על עשייה אנושית, שאמנם אין בכוחה לחולל את המציאות, אך היא "דוחפת" אותה לכיוון מסוים, או לכיוון פחות אקטיבי, ששם את כל מבטחו בתכנית האלוהית, עד כדי חוסר מעשה. הנקודה שמעניינת בניגוד הנוכחי הוא המקורות של שתי הגישות- הגישה הפסיבית יותר היא זו המיוצגת על ידי משה, ואילו הקב"ה עצמו מעודד את האקטיביזם האנושי, ואפילו מתנגד לדברי משה- מה תצעק אלי? יאללה, תתחילו.

פרשת יתרו – יעל תמרי

בפרשה זו מתרחשת הפגישה המרגשת בין יתרו למשה. (הפגישה המרגשת, חיבוקים ודמעות ושאלית שלום איש לרעייתו בין משה לציפורה, נשמרת בפרטיות מעינינו הקוראות והתוהות...)

שתי דקות לפני קבלת התורה, יתרו "צולל" לתוך הסיפור של העם המתפתח וכשהוא רואה את העומס הבלתי אפשרי שנח על כתפי משה, תופס יוזמה להנחותו בעצת מנהיגות נבונה.

ראשית, הוא מקשיב. שואל את משה שאלות הבהרה על מנת לברר את המצב. שנית, הוא מצביע בפני משה על הבעייתיות בהתנהלות הקיימת ועל הסכנה האורבת כתוצאה ממנה ושלישית, מציע פתרון יעיל. ביזור סמכויות. אבחנה בין תפקיד ההוראה של חומר חדש על התורה השמור למשה בלעדית, לבין שינון הנחיות קיימות, פתרון בעיות קלות ומיצוב אנשי קשר בעמדות מפתח שיתווכחו בין העם לבין משה.

ואז.. אקזיט מדהים. יתרו, החם האולטמטיבי, משחרר את בתו לחיק עם ישראל ונפרד ממנה, מנכדיו, מחתנו אותו הכניס לביתו לפני שנים וחוזר לביתו. הוא לא חלק ממעמד הר סיני והוא יודע את זה, אך עשה ככל יכולתו לדאוג לעתיד משפחתו, לרווחתו ובריאותו של משה ולטובת הכלל.

ומשה? בגדולתו, קבל את עצת "אביו השני". במקום להשתבלל בהרגל מנהיגותי, מבצע את השינוי הנדרש בכך הוא לא מציל רק את עצמו, אלא יוצק יסוד נוסף בהפיכת השבטים לעם. יש כעת סדרה של מנהיגים ברמות שונות שיסייעו להם בהטמעת התורה הקדושה אותה הם עומדים לקבל. "לא בשמים היא". נדבך ראשון בהבנה שהתורה שייכת לעם, הוא העברת הסמכות להתמודדות עם הסוגיות המורכבות שהיא מעלה למנהיגים הראויים לכך מתוך העם. מנהיגי "דור ראשון", שיעשו זאת בהנחיית משה, תוך קבלת על מלכות שמיים.

פרשת משפטים – בת ציון בן דוד גרטסמן

פרשת משפטים פוגשת אותנו אחרי העשן, הלפידים, השופר ההולך וחזק, ומורידה אותנו מהר מאד לקרקע. מעקרונות יסוד המנוסחים באופן "קליט", אנחנו עוברים לפרטי פרטים של דינים ולומדים את ההבדלים ביחס למקרים דומים מאד. מחוויה דתית אנחנו עוברים לרצף פסוקים של הלכות "אזרחיות"- עבדים, נזק גופני וכלכלי, פיצויים עונשיים על גניבה ועוד. התורה מרחיקה לכת ואף נוקבת בסכומים מדויקים- שלושים שקלים על

פגיעה בעבד או באמה, תשלומי חמישה על שור ותשלומי ארבעה על שה. המרחק בין הדינים האלה ל"אני ה' אלו-היך" לא יכול להיות רחוק יותר. אני מוצאת בפרשת משפטים תמצות של אתגר רוחני והלכתי שעומד בפנינו. שאלות של "אבל את באמת חושבת שלקב"ה אכפת ש--?" מגיעות אלינו מכל מיני כיוונים- החל ממכרים שאינם שומרים מצוות (או, לפעמים יותר גרוע, מכרים ששומרים מצוות אבל "לא כל כך כבדים"), ועד שאלות שעולות מתוכנו בהתמודדות עם הלכה מעצבנת במיוחד. פרשת משפטים מגלה לנו שלקב"ה כן אכפת, שיש סיבה וכוונה מאחורי הלכות שהן דווקא כך ולא אחרת. פרשני המקרא מציעים שלל הצעות להבדל בין תשלומי שור ושה, מתוך הבנה שיש עולם שלם של תוכן וערכים שאנחנו יכולים למצוא בהלכות האלה, ויש משמעות גם לפרטים כמותיים. מדובר במסר תובעני ומאתגר, אבל יש בציוד גם חזיון- כן, לקב"ה אכפת.

פרשת תרומה – שרית קרקובר

פרשת תרומה: ועשו ארון עצי שטים... ועשית בדי עצי שטים... בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו. ונתת אל הארן את העדות אשר אתן אליך. פרשת תרומה עוסקת כל כולה בבניית המשכן. הדבר הראשון שהקב"ה מורה למשה לבנות הוא ארון הברית. לאחר בניית הארון יש להניח בתוכו את העדות – הלא היא התורה שבכתב. התורה שבכתב היא תורה קבועה. היא אינה משתנה לעולם. היא חקוקה באבן ועליה מושתתת כל אמונת העם היהודי. אף על פי שהתורה עצמה היא קבועה, היא גם הולכת עם העם. הארון מלווה את עם ישראל בכניסתו לארץ ישראל, עד לבניין בית המקדש ממש. התורה שבתוכו לא משתנה – אך התורה שמסביבו משתנה ומתפתחת תמיד. התורה שבעל פה משתנה כל יום, החל מתקופת המשנה, הגמרא, ראשונים, אחרונים – עד ימינו אנו. התורה משתנה משום שהמציאות משתנה. בכל תקופה עולות שאלות שרלוונטיות לאותה תקופה ולא היו רלוונטיות קודם לכן. אך כל התורה שבעל פה, עם כל חדשנותה והתפתחותה, נשענת אך ורק על התורה שבכתב. יש קשר הדוק בין השתיים. וזה מה שמלמדת אותנו הפרשה – אי אפשר שתתקיים תורה אחת בלי השנייה. נסיים בדברי הראי"ה קוק (אורות התורה א): תורה שבכתב אנו מקבלים על ידי הציור היותר עליון ויותר מקיף שבנשמתנו... דאים אנו על ידה למעלה מכל הגיון ושכל, חשים אנו רוח אלהים עליון מרפפת עלינו... האור מבהיק, נוצץ וחודר בכל, תסת כל השמים וישרהו. לא רוח האמה חוללה אור גדול זה – רוח אלהים יוצר-כל יצרה, תורת חיים זאת יסוד יצירת כל העולמים כלם. בתורה שבעל פה אנו יורדים כבר אל החיים. אנו חשים שהננו מקבלים את האורה העליונה בצנור השני שבנשמה, בצנור המתקרב לחי המעשה... ודאי כלולה היא תורת האדם הזאת בתורת ד', - תורת ד' היא גם היא.. גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני. וישני אורים הללו עושים עולם שלם, ששמים וארץ וישקו בתוכו.

פרשת תצוה – רחלי עמר ניניו

בגדי כהונה

בפרשה מוקדש מקום מרכזי מאוד לתיאור בגדי הכהונה. "חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט". (פסוק ד). כל הבגדים יוכנו מחומרים יקרים, אבני חן וחומרים שלא יביישו אף פירמה או מעצב גדול בימינו.. בקריאה ראשונית התיאור מרגיש מעט מוגזם וכי ישנה התעסקות רבה מאוד בבגדים ובחיצוניות. המטרה המפורשת בפסוקים לבגדים הינה- לכבוד ולתפארת. נראה שהפירוט הרב מגיע כדי להזכיר למשפחת הכהונה את חשיבות התפקיד שלהם ואת שליחותם הציבורית. נראה שדווקא בחיצוניות יש כאן קריאה עמוקה לפנימיות- לא לשכוח מהיכן באתם ומה התפקיד שלכם. שהמעמד, היוקרה והשררה לא יבלבלו את הראיה והתפקיד החשוב אותו אתם מבצעים. בספר החינוך (מצוה צט) מושם דגש על הכהן הגדול כשליח לעבודה המיוחדת בבית המקדש ולכן הוא נצטווה בלבישת בגדים מיוחדים בזמן העבודה- "כי האדם נפעל לפי פעולותיו ואחריהם מחשבותיו וכוונותיו, והשליח ה כפר צריך להתפייס את כל מחשבותיו וכוונותיו אל העבודה. על כן ראוי להתלבש בגדים מיוחדים אלה- כישסתכל בכל מקום שבגופו מעיד יהיה נזכר ומתעורר לפני מי הוא עובד". לסיכום, ישנה חשיבות רבה לבגדים המיוחדים לכהן הגדול- מעצם הליבישה תתעורר כוונת הלב לעבודה, למצווה ולשליחות הציבורית אותה הכהנים צריכים לבצע. יש כאן מסר גדול וקריאה חשובה גם לימינו לחשיבות החיצוניות כמבטאת את הפנימיות שלנו ואת הרגשות והרצונות העמוקים ביותר שלנו.

פרשת כי תשא – מרים בריס

" ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת ויעבור ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר התפילה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם) ראש השנה י"ז (בשלוש עשרה מידות הקב"ה מלמד את משה מה לעשות כדי שהקב"ה יסלח לעם ישראל. הקב"ה כועס, כתוב "הניחה לי ויחר אפי". ואז אחרי שהקב"ה "נרגע" הקב"ה מסביר למשה מה לעשות בפעם הבאה. אפשר כמעט לתאר את העניין כך: בני ישראל חוטאים, הקב"ה כועס מאוד ומאיים להשמיד את העם, משה מרגיע אותו, הקב"ה נרגע, אחרי שהכל עבר משה מבקש מהקב"ה, אני רוצה להכיר אותך טוב יותר, אני רוצה לדעת איך הכי טוב להרגיע אותך. הקב"ה אומר לו, להכיר אותי לגמרי אתה לא יכול, אבל אני יכול ללמד אותך איך להרגיע אותי. לקב"ה וגם למשה ברור שיהיו עוד "מריבות" כאלו, והם נערכים לכן. ההיערכות לא פוגעת בקשר היא מחזקת אותו. אף אנו יכולים להשתדל להדבק

במידותיו של הקב"ה ולומר לקרובים לנו, מה מרגיע אותנו. פשוט כך, כשאני כועסת או נעלבת אני זקוקה שתגיד לי... ואז כשאומרים לנו בדיוק מה שאנחנו צריכים לשמוע אז אפשר בקלות להרגע.

פרשת ויקהל – דפנה נטוביץ'

"כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחושת" בפרשתנו, משה מצווה להביא זהב וכסף ונחושת, חומרי גלם הנצרכים להקמת המשכן. התיאור של הדברים אותם בני ישראל הביאו בפועל הוא: "הביאו חח ונזם וטבעת וכומז, כל כלי זהב". כלומר, הביאו כלים מאותם החומרים אותם ציווה משה להביא, ולא את חומרי הגלם, כפי שמשה ציווה. כשחוקרים שואלים את השאלה, מהו אדם? מה מיחד את האדם משאר בעלי החיים? אחת התשובות היותר ראשוניות היא שהכלים שאדם יוצר לעצמו עושים אותו לאדם. בחלק זה של הפרשה לוקחים דבר שהוא עשוי, שהוא כלי, ומפרקים אותו על מנת לעשות כלי אחר. לדעתי, זו אמירה מאוד חשובה. כלי המשכן אינם נבנים מתוך מקום של חומר גלם. מתוך מקום חייתי, אלא מתוך מקום של בני אדם. לקיחת כליהם של בני ישראל והפיכתם לכלי שרת לה' מסמלת את הקשר העמוק של בני ישראל בתור אנשים למשכן. נתינת כליהם האישיים של בני ישראל לבניית המשכן מסמלת גם את הבניה מחדש של כל פרט מבני ישראל. בני ישראל מבקשים לפרק את מה שהיו בעבר ולבנות לעצמם, מעצמם, כלים חדשים. לא עוד אנשים פרטיים, אלא עם של עובדי ה'. לא עוד כלים פרטיים, קישוטיים, אלא כלי שרת לה'. פירוק של האני הקודם, על מנת לבנות אדם חדש, טוב יותר.

פרשת פקודי – אלישבע סימן

פרשת פקודי - על נשים, ראש חודש וחונכת המשכן מבוסס על שיעור של הרבנית מלכה פיוטרקובסקי "ב'יום-החדש הראשון באחד לחדש תקים את-משכן אהל מועד" (שמות מ, ב) – בפסוק מוזכרת פעמיים, במילים שונות, העובדה שיום חונכת המשכן חל בראש חודש. הרש"ר הירש טוען כי הדבר נועד להדגיש שתאריך זה נבחר לא מטעמי החג הטבעי-הקוסמולוגי אלא בגלל המשמעות שלו כמועד דתי. לפי פרקי דרבי אליעזר (פרק מד) כאשר הנשים לא חטאו בעגל ניתן להן ראש חודש כיום חג, שבו נהגו לא לעשות מלאכה. כמו כן, כמצויין בשו"ת יעב"ץ (חלק ג סימן רמ"ד), נשים נהגו שלא לטוות בראש חודש, זכר לזריזותן בעת התרומה למשכן. מפרקי דרבי אליעזר עולה כי קביעת חג לנשים בראש חודש, שהוא זמן של התחדשות הבריאה, מסמלת ברית בין לבין הקב"ה. ברית זו קושרת בין המחזור החודשי של האישה למחזור הבריאה של הקב"ה, ובצורה זאת הקב"ה מכיר בהשתתפות שלהן בהמשך יצירת העולם, ובפלא הבריאה שהן יוצרות מבטן. הבחירה בראש חודש ליום חונכת המשכן, שמהווה סיום לסאגה העצובה של חטא העגל, היא הצדעה לנשות ישראל באשר הן. זוהי הכרה בקשר המיוחד שלהן עם הבריאה, הקדוש ברוך הוא והמשכן.

ספר ויקרא

פרשת ויקרא – הדס טאובמן

פרשת ויקרא עוסקת רובה ככולה בקרבנות ומתארת סוגי קרבנות שונים. מדוע ציווה הקב"ה על הקרבנות? במורה נבוכים אומר הרמב"ם שהעולם בו עמ"י קבל את התורה עבד ע"ז, לכן ה' אפשר לעמ"י לקיים פולחן חילופי הדומה אך מכוון לקב"ה לבד. במשנה תורה הוא מדגיש שקרבנות הם מהחוקים בלי הטעם. הרמב"ם תוקף את דברי הרמב"ם בכך שכבר נח והבל הקריבו, ונותן הסבר אחר שהקרבן נועד להחזיר את החוטא בתשובה ע"י הדיבור (הווידי) והמעשה (סמיכת הידיים). הרמב"ם טוען שהטעם לפשוטי העם ובאמת הטעם מיסטי.

ירמיהו ז, כא: "פה אמר יהוה: עלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל-זִבְחֵיכֶם, וְאָכְלוּ בָשָׂר" - הוסיפו והפכו עולה הנשרפת כולה על המזבח לזבח אשר נאכל ברובו על ידי המקריב, כי לה' אין צורך בבשר הזה, אם אינו מלווה באמונה אמיתית. כב"פי לא-דַבַּרְתִּי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם, וְלֹא צִוִּיתִים בְּיֹם הוֹצִיאִי אֹתְכֶם מִצִּיְרָתִי--עַל-דַּבְּרֵי עוֹלָה וְזָבַח, כִּי אִם... שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי. "ירמיהו טוען כי בברית סיני ה' לא ציווה על קורבנות? מה עם פרשתינו? יתכן וירמיהו מתכוון רק לעשרת הדברות. אך המשמעות העמוקה היא שה' אינו חפץ בבשר אם אין מצטרפת לכך אמונה אמיתית. זהו אחד הרעיונות החוזרים כמעט אצל כל הנביאים.

מיכה: "הגיד לך אדם מה טוב, ומה יהנה דורש ממך: כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". במה אקדם יהוה? האקדמנו בעולות? בעגלים בני שנה?! הירצה יהוה באלפי אילים, ברבבות נחלי שמן? האתן בכורי פשעי, פרי בטני חטאת נפשי?" ה' סולד מעבודת הקורבנות כשהיא תחליף לעמידה בדרישות האמתיות מאתנו.

ואולי גם הנביאים חושבים שהקרבנות נכנסו לתורה כהוראת שעה בלבד, כדי לענות על צורך של העם להתמודד עם ע"ז?

פרשת צו – הרבנית תרצה קלמן

מבחינה כרונולוגית פרשת צו היא המשך של סוף ספר שמות- בניית המשכן הושלמה, כבוד ה' ירד על המשכן, וזה הזמן שבו מתחילות להתקבל ההוראות לגבי עבודת המשכן. פרשת צו בחלקה הראשון היא המשך והשלמה של פרשת ויקרא- פרטים נוספים על הקרבנות, והפעם מנקודת המבט של עבודת הקרבנות הנוגעת לכהנים. חלקה השני של הפרשה הוא ההוראות לימי המילואים והכנה לחנוכת המשכן. יש כמה מפרשיות התורה שעוצרות "רגע לפני" ונותנות לנו שבוע להתבשל בפער שבין סופה של הפרשה לתחילתה של הבאה. בניגוד לפרשת מקץ נניח, בפרשת צו זה בקושי מורגש. מי שקוראים אותה כשלעצמה, בלי להכיר את ההמשך, אפילו לא יחושו שסיומה של הפרשה הוא לא סוף פסוק. פרשה שלמה של הוראות טכניות. במאמץ, מי שכבר זוכרים את תחילתה של פרשת שמיני, כבר יכולים לחוש מתחת לפני השטח את הרמזים הראשונים למה שמתחת לפני השטח (ראו רמב"ן ח', ל"ו). אולי זה מפתח לקריאת פרשיות כאלו באופן כללי- הצורך והאפשרות לחדור אל מתחת להוראות הטכניות, ולחוש במתח הדתי שמתחת להם. בסערות האנושיות שרק נרמזות. יש גם עוצמה ויופי בהפרדה בין הפרשות. פרשת צו כל כולה עבודת ה' מדויקת במשכן החדש. מסתבר שזה אפשרי. תקף נגלה שזה לא תמיד עובד, אבל בינתיים, פרשת צו נותנת לנו יעד שאפשר לחתור אליו- זירוז לעשייה שמתבצעת מיד.

פרשת שמיני – ד"ר ענת קוטנר

פרשת שמיני חנוכת המשכן ומתן תורה – דמיון ושוני שני רגעי שיא וחגיגה היו להם לישראל במדבר - הראשון, מתן תורה, והשני, חנוכת המשכן. דמיון רב בין האירועים - בשניהם היו ימי הכנה, בשניהם העם נשאר מרחוק, ובשניהם נוכחות כבוד ה' הופיעה כאש אוכלת. בשני האירועים משה מילא את תפקיד המתווך והביא את דבר ה' אל האנשים. נקודת דמיון נוספת בין שני המאורעות היא הדגשת נוכחותם הבעייתית של נדב ואביהוא - בסיני הם היו יחד עם הזקנים שראו את אלוהי ישראל. התורה רומזת לנו שה' "לֹא שָׁלַח יְדָו" בהם ובזקנים, ולפי חז"ל ה' לא רצה לפגוע בכבוד המעמד, ולכן לא העניש את החוטאים. בפרשת שמיני חטאם ועונשם של נדב ואביהוא מוזכרים באופן מפורש, למרות שלא ברורה לגמרי מהי אותה אש זרה ומה חומרת החטא שהוביל לעונש מוות. בספרא, הלכה כא, הקשר בין האירועים מודגש והוא גם מהווה הסבר לחומרת העונש: "באותה שעה קפצה פורענות על נדב ואביהוא, ויש אומרים מסיני נטלו את שלהם...". המדרש רומז לנו שנדב ואביהוא לא מתו רק בשל האש הזרה, אלא משכו אתם חטא עוד מזמן מתן תורה. ואולם, המדרש לא קושר את החטא עם ראיית האלוהים אלא עם גאוה, וטוען שנדב ואביהוא ראו בעצמם את הממשיכים הטבעיים של משה ואהרן. תשובתו של הקב"ה היא שבשל דפוס התנהגות בעייתי ומורכב נדב ואביהוא לא יכולים להיות ממשיכי הדרך, או בלשון המדרש: "אמר הקב"ה: מי קובר את מי? הם קוברים אתכם ויהיו הם מנהיגים את הקהל."

פרשת תזריע – אילה גליק מגיד

בפרשת זיהוי הנגעים בפרשת תזריע היא מפרשיות הוראת ההלכה הבודדות בהן פונה הקב"ה לא רק אל משה אלא גם אל אהרון! "וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר". זה קורה גם במאכלות אסורים, טומאה וטהרה, קידוש החודש ופסח, ונשאלת השאלה למה דווקא בפרשיות אלו?

הרש"ר הירש מסביר כי קיים הבדל רעיוני בין משה ואהרון בתפקידים שכל אחד מהם מייצג בהנהגת העם. משה הוא האיש אשר מדרוך את העם לגבי ההלכות ופרטי דיניהן, והוא המייצג של הלימוד העיוני והקיום המעשי של המצוות ופרטיהן. אהרון לעומת זאת הוא האחראי על עיצוב וחינוך האנשים, על ההבנה והקבלה של המצוות ושל משמעותן הרעיונית. לכן, דווקא בדיני מאכלות אסורים וטומאה, בא הכתוב להדגיש את חשיבותם לא רק במימד המעשי על דקדוקיו שמייצג משה, אלא גם במימד הרעיוני שלהם, אותו מייצג אהרון. הערך הרעיוני שבחשיבות היות האדם קדוש, מעל לטבע, לא רק בגופו ובמעשיו, אלא גם ברעיונותיו ובתפיסתו המוסרית.

אך איך זה מסביר את פרשיות החודש ופסח?

בפרשת החודש פונה ה' אל משה ואהרון ומצווה אותם ראשית כל על קידוש החודש. החודש לא קיים באופן טבעי אלא נוצר מתוך איזו בחירה שרירותית של בני האדם, שבחרים כי ביום מסויים יתחיל לו חודש חדש. אח"כ מצווה הקב"ה כי ניסן יהיה החודש הראשון, ושוב, זהו אינו משהו שמעוגן בטבע, אלא בחירה שרירותית.

גם לקיחת השה שמגיעה אח"כ היא בחירה לקדש איזה שה, להבדיל אותו משאר הכבשים. אנו באים ומעניקים משמעות חדשה, שלא היתה שם קודם, יוצרים הבחנה ובידול, מחליטים כי זהו השה המיועד לקורבן הפסח, קובעים כי היום יחל חודש חדש, וכי זה יהיה החודש הראשון בשנה. גם הקב"ה בתורו יוצר הבחנה והבדלה בפסחו על בתי עמ"י, ובעצם מייחד ומקדש את עמ"י כעם נבחר.

פרשת החודש ממשיכה מהבדלת עמ"י אל איסור אכילת החמץ, ושוב אנו נדרשים לעשות הבחנה שרירותית שלא קיימת בטבע. זה כשר לפסח וזה חמץ. מה שמייד נותן לנו את הקישור למאכלות אסורים. הרי זה ראוי למאכל

וגם זה ראוי למאכל, זה שה וגם חברו שה, זה נגע וגם זה נגע, אלו בני אדם וגם אלו בני אדם. אין הבדל בין יום זה ליום שאחריו, חלוקתם לחודשים זהו דבר שאנו כבני אדם נדרשים לעשות, וזה נעשה ע"פ קריטריונים שרירותיים, פשוט כי כך הוחלט, "להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין הטהור ובין הטהור לא תאכל". טמא לעומת טהור, כשר לעומת טרף. נגע סתם לעומת צרעת שהיא מחלה מטמאת שתגרום להוצאתך מחוץ למחנה. זה איש טהור וזה זב, זו אישה טהורה וזו נידה. כולם הגדרות מיוחדות ע"פ קריטריונים שרירותיים, הבדלות והבחנות שלא קיימות בטבע.

האדם לוקח את הטבע (ותחת ציוויו של הקב"ה) מקדש אותו, מלשון להקדיש, להבדיל. יוצר הבחנה חדשה שלא הייתה בטבע, מעניק משמעות לדבר זה על פני האחר.

זוהי בדיוק שליחותו של אהרון בהנהגת עם ישראל, אם משה נותן לעם את ההלכות ופרטיהן, את הידע המעשי, אהרון הוא זה שנופך בהם את המשמעות עבור האנשים.

ובעיני זו אולי תמצית הקיום שלנו, כבעלי נפש ורגש, אותה יצירת משמעות לדבר זה על פני האחר, או אם תרצו הקישור הסנטימנטלי. לא כי האחד במהותו טוב יותר מהאחר, אלא פשוט כי אפשר.

פרשת מצורע – תמר דרייפוס

לכבוד בר המצווה של בנו איתן יעקב, ה' יאיר דרכ

צרעת הבית - "בית האפל אין פותחים בו חלונות לראות את נגעו" (מסכת נגעים פרק ב משנה ג) תנאי מרכזי בעניין הצרעת הוא הנראות. הנגע המופיע באדם, בבגד או בבית צריך להיות נראה. הוא גלוי לעין הלוקה בה, גלוי לעין הקהל וצריך להיות גלוי גם לעיני הכהן. עניין הפומביות והנראות הוא חלק מרכזי הן מהעונש והן מההטרה. אדם, בגד או בית, נטמאים כאשר הנגע נראה באופן אקטיבי ע"י הכהן. ללא פעולת הראיה, האדם, הבגד והבית נשארים טהורים. אולם בית, שלא מאפשר כניסת אור, ולא מאפשר ראיית הנגע, "אין פותחים בו חלונות לראות את הנגע" והוא נשאר טהור. לכאורה, הדבר מעלה תמיהה. מדוע במקום חשוך לא נכניס אור על מנת לבדוק האם טמא הוא או טהור? כאשת טיפול, חלק מעבודתי עם מטופליי היא לסייע להם שלא לפחד להאיר חלקים חשוכים בנפשם. להסתכל על "הנגע", לבדוק כיצד הוא נראה באור ויחד איתם להתמודד עם ההשלכות של הארת אותו מקום שהיה שרוי באפלה. פעמים רבות מתגלה שהפחד מהכנסת האור והשהות באפלה, היא קשה ומכאיבה אלף מונים מאשר ההתמודדות עם ראיית "הנגע". "אז מה באה ללמד אותנו המשנה? הטיהור מצרעת הוא תהליך שכולל שלבים שונים. וכפי שציינתי קודם, הוא תהליך שאחד האלמנטים המרכזיים בו הוא הראיה. ייתכן שאחד הרעיונות שניתן ללמוד כאן הוא, ש"בית האפל", שבעליו בוחרים לשבת בו בחשיכה, עלינו לחכות שהם אילו שיפתחו אבעצמם את החלונות לאפשר גם לאור וגם לאחר להכנס.

פרשת אחרי מות – הרבנית שירה זימרמן

פרשתנו מתחילה במילים "אחרי מות בני אהרון" וממשיכה בעניין עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים. בני אהרון התקברו לקודש באופן אסור ומתו, לכן היה צורך להסביר איך להתנהג בקרבת הקודש. בתרבות המודרנית מסתייגים מרעיון הקדושה למקום או לאיש – לדידם אין להבדיל בין בני אדם ע"פ מוצאם. מנגד בתנ"ך נמצא היררכיה קשוחה - החורג ממעמדו ואינו מתנהג בקודש כראוי משלם בנפשו. זה נראה לא הוגן. לדוגמא, ביומא מתואר כהן גדול עם הארץ שהחכמים מלמדים אותו ההלכות כדי שלא ימות ביום כיפור! נשאל: איך יתכן שהוא נכנס לקודש הקדושים והם לא?! היררכיה זו מובנת יותר כשמשווים לרעיון עם הסגולה. להיות חלק מעם הסגולה מעניק אחריות, חובות ולא רק זכויות. יהודי שלא שמר מצוות פישל, אך אינו יהודי שעשה מה שמוטל עליו בלי שקיים מצווה אחת בחייו עשה למופת. כך גם ההיררכיה בין יהודים: יתכן כהן גדול עם הארץ וממזר תלמיד חכם, אך עולו של כהן הגדול שונה באופיו משאר ישראל שלא מוזהרים באותם איסורים ככהן גדול ולא נידונים עליהם. הקב"ה בחר עם אחד כדי להאיר לעולם דרכו. כך גם בחר שבט אחד ובאנשים מסויימים. לכל אדם יש כללים שעל פיהם הוא חי, מצליח או נכשל בהם ומקדש חייו במה שה' בירכו. זה דרכו של התורה וזה דרכו של העולם.

פרשת קדשים – חגית פרל (הוטרר)

פרשת קדשים שישים וארבע מצוות כוללת בתוכה פרשת קדושים. ויחד עם מספר המצוות והפרטים החשובים הנלמדים מהן יש בה גם ייעוד כולל לכלל ישראל, והוא הפותח את הפרשה: "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' (ויקרא, יט, ב). משמעותה המילולית של המילה קדוש היא נבדל ופרוש, והדרישה להיות קדושים היא משמעותית בחייהם של עובדי ה', בפרט כשמושא ההשוואה והציווי להידמות הוא להשי"ת שהוא נבדל וטרנצנדנטי לעולם. אלא שהקדושה הנדרשת מאיתנו איננה היבדלות מוחלטת אלא היבדלות מהמקום הנמוך והבהמי של חייו לעבר התקדשות לחיים שיש בהם ערך עליון לפיו פועלים וחיים. לשאוף לחיות חיים של קדושה, שאין בהם התנתקות והיבדלות מהחיים בכללם, אלא פרישה מוגבלת ועניינית למען עשיית רצון ה'. ו'כך

כתב הרש"ר הירש בפירושו לתורה " :רבה העבודה המוטלת על כל אחד כדי להשיג את מעלת הקדושה. קדושה נקנית על ידי שליטה בכל הכוחות והכשרונות - ובכל הגירויים והנטיות הקשורים לאלה - , להיות מוכן ומזומן לעשות את רצון ה'... פרישות עצמה איננה קדושה אך סופה להביא לידי קדושה. "הציווי "קדושים תהיו" אולי פותח את הפרשה, אך לא משמש ככותרת נטולת עבודה ממשית, להיפך. עשיית המצוות לכשעצמן היא קיום פרטים, אבל העיסוק הכולל והכוונה העומדת בבסיס הקיום היהודי צריכה להיות שאיפה להתקדשות. התורה מחנכת ומצווה אותנו לפעול עם א-ל בתוך הטבע ולהתקדש כפרטים, ועל ידי כך גם ליצור חברה ("עדת בני ישראל") שיש בה שאיפה לעומק רוחני מופשט והידמות לבוראה בתוך סדרי החיים הבלתי מופשטים.

פרשת אמור – הרבנית ד"ר חנה השקס

נשים במשפחות הכהונה

פרשת אמור היא הזדמנות להעלות מהום הנשייה עוד קבוצת נשים נשכחת, הנשים במשפחות הכהונה. בעבודת בית המקדש אין "כהנות" ובכל זאת, המשנה משתמשת במונח זה לא פעם. מהי משמעות הכינוי אצל חז"ל, ומה יחסינו לכך היום?

בפרק כ"א בספר ויקרא נאמר:

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אָמַר אֶל-הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא-יִטְמָא בְעַמּוּי בְּכִי אִם-לְשָׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וְלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ וְלְאָחִיו ג וְלְאָחִתּוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא-הִיְתָה לְאִישׁ לֶה יִטְמָא

מבין קרובי הכהן רק אשת הכהן לא נזכרת בפסוקים. ייתכן שמסיבה זו דורשים חז"ל את הפסוק הבא כמדבר באשת הכהן:

ד לֹא יִטְמָא בַעַל בְעַמּוּי לְהַחֲלוֹ.

הספרא נותן לפסוק זה משמעות דתית מוסרית: "לא יטמא בעל בעמיו" -- יש בעל שמטמא ויש בעל שאין מטמא. הא כיצד? מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה. "בעמיו" -- בזמן שעושים כמעשה עמיו, לא בזמן שפירשו מדרכי ציבור. "כלומר, אם האישה טמאה, או שהתנהגות בני הזוג טמאה, אין רשות לכהן להתחלל למת כזה. פירוש זה הופך את הקדושה שבכהונה מתכונה העוברת בירושה בלבד, ורק לגברים, לתואר הנרכש על ידי ההתנהגות.

ואכן, המשנה ממשיכה בכיוון זה. אמנם היא משתמשת בתואר "כהנת" כדי לתאר נשים במשפחות כהונה בהקשר של דיני קודשים וקידושין. אולם במסכת יבמות (טז, ז) מופיע סיפור שמשתמש בתואר 'כהנת' לתיאור אישה אמירה ומכובדת בקהילתה. על פי הסיפור בני לוי סמכו על עדותה של "פונדקית" מצוער עיר התמרים שטענה שחברם החולה מת. לאחר שהוציאה את "מקלו, ותרמילו, ומנעלו, ואפונדתו, וספר תורה שהיה בידו" הם קיבלו את עדותה והשיאו את אשתו. חכמים משתמשים בסיפור ואומרים לרבי עקיבא, שאם אפשר להשיא אישה על פי עדותה של פונדקית עלומה, ודאי שאפשר להשיא על פי עדותה של "כהנת". רבי עקיבא דורש תנאי אחד "לכשתהא הפונדקית נאמנת". מאכן שאישה 'נאמנת', המתפקדת כראוי במקצועה, איננה שמה עיניה ברכוש הזולת, ושדבריה מבוססים ואמינים, עשויה לזכות בתואר 'כהנת'!

פרשת בהר – חנה ליב

"וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה

וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְץ לְכָל-יִשְׂרָאֵל

יִבֵּל הוּא תְהִיָּה לְכֶם

וְשָׁבְתֶם אִישׁ אֶל-אֶחָדָתוֹ וְאִישׁ אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ) ויקרא, כ"ה/י)

מה משמעות הביטוי "וקראתם דרוור"? המילה דרוור נזכרת בתורה רק כאן (ובמשמעות אחרת כחלק מתיאור הקטורת במשכן).

השימוש במילה זו חידתית במיוחד היות ובמקומות האחרים בהם מוזכרת שילוח העבדים, הלשון שונה- כגון "ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך" (דברים ט"ו/י"ב). ניתן להקיש ולומר שכנראה המשמעות של "דרור" קרובה ל"חופשי", אולם ככל הנראה ישנו הבדל ביניהם, אחרת התורה לא היה מדייקת ומשתמשת דווקא בלשון "דרור" בהקשר של יובל.

אף הגמרא מביאה ברייתא אשר מפרשת "וקראתם דרוור- תניא- אין דרוור אלא חירות" (וכך גם בתרגום אונקלוס)- וניתן להבין שהמילה בתקופת חז"ל המקבילה לדרור היא חירות, הגם שהיום משתמשים בשני המילים הללו באופן מקביל. בהמשך הגמרא מסבירה "אמר רבי יהודה: מהו לשון דרוור, כמדייר בי דיירא ומוביל

סחורה בכל מדינה" (תלמוד בבלי, מסכת ראש השנה, דף ט' עמוד ב') ורש"י מפרש "מי שהוא ברשותו לגור בכל מלון שירצה". כלומר המשמעות של דרור היא יכולת הבחירה היכן להתגורר באופן עצמאי. משמעות זו גם מתיישבת יפה עם הפסוקים אשר מזכירים את ציפור הדרור: "גם צפור מצאה בית ודרור קן לה" (תהילים פ"ד/ד') ו"כצפור לנוד כדרור לעוף" (משלי כ"ו/ב')- בשני פסוקים אלו נראה שהיכולת לבחור היכן לגור היא המשמעותית ביותר.

אני רוצה להציע שתורה בחרה להשתמש במונח שונה, לא "חופש", בהקשר של היובל מכיוון שהקונטציה של "חופש" הוא "חופשי ממישהו"- העבד יוצא לחופש מהאדון, ולכן המשמעות היא בשחרור מהאדון, ולמעשה יש לה מובן שלילי. שנת היובל מנסה ליצוק תוכן חיובי ביציאה לחופשי, ועל כן בוחרת "לקרוא דרור"- ולהגדיר את אותו הדבר אבל באופן חיובי- היכולת לבחור בחירות משמעותיות בחיים, כגון היכן לגור, היא מהותה של החירות, הדרור.

ולכן אך טבעי לבדוק עוד מקומות בהם נזכרת מילה זו במקרא.

מעבר לאיזכורים בבניאים הראשונים בהקשר של שנת יובל עצמה, ישנה התייחסות בישיעה.

פרשת בחוקותי – נעמה מעוז

אם-בְּחֻקֹתַי, תֵּלְכוּ; החלק הראשון של הפסוק הראשון בפרשה אמור להגדיר לנו מה התנאי שאם יתקיים הברכות יתקיימו. (על הקללות אני מעדיפה לדלג ברשותכן) צמד המילים שבא אחרי מילת התנאי הוא תמוה. אומנם התרגלנו אליו במהלך השנים שאנו קוראות את הפרשה אבל מה משמעות הליכה בהקשר הזה? מדוע נאמר תלכו ולא תזכרו, תשמרו,תקיימו,תעשו? אבל הפועל הנבחר הוא הליכה, צריך ללכת בחוקות אלוהים, מכיוון שמדובר בחיים ולא בזיכרון או בהגות תאורטית. ובחיים יש הליכה בדרך, הנוף משתנה יש חברים לדרך שמתחלפים לעיתים הדרך מתפצלת ודרכים שונות נפגשות אבל זה איננו מצב סטטי. התורה שלנו היא תורת חיים וחוקי חיים הם כמו שבילים שצריך ללכת בהם, כשהולכים בדרך נכונה מגיעים למקומות נכונים אך ישנם שבילים שונים שניתן לבחור, יש דרכים שונות לעבוד את השם. הציווי האלוהי מצווה אותנו ללכת, להיות בתנועה, בהתקדמות ובשאיפה קדימה אבל גם עם התגמשות והקשבה לסביבה ולעצמנו בתוך הדרך הזאת. הברכה מתחילה ב אם-בְּחֻקֹתַי, תֵּלְכוּ ומסתיימת ב "וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעַם" אלוהים מבטיח לנו כי אם נלך בדרכיו ולא נעמוד במקום הוא יהלך בתוכנו ואנו נהיה לו לעם.

ספר במדבר

פרשת במדבר – חגית ברסטל גינת (ב"ג)

אש מים ומדבר הפרשה מתחילה ו"ידבר ה' אל משה במדבר סיני" "...מה במדבר סיני מכאן שנו חכמים בג' דברים ניתנה התורה באש ובמים ובמדבר באש ובמים ובמדבר באש מנין שנאמר 'והר סיני עשן כולו' ובמים מנין שנאמר 'גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים' ובמדבר מנין שנאמר 'וידבר ה' אל משה בהר סיני'. 'ולמה ניתנו בשלושה דברים הללו, אלא מה אלו חנינם לכל באי העולם, כך דברי תורה חנינם הם, שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים'". (במדבר רבה א). המדבר אינו מקום מזמין, אין בו מים ומזון, הוא מקום הפקר, ולכן מה שניתן שם, ניתן לכולם. ולכן. רעיון דומה כתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (ג, א) " בשלושה כתרים נכתרו ישראל: כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות. כתר כהונה - זכה בו אהרון, שנאמר 'והייתה לו ולזרעו אחריו'; כתר מלכות זכה בו דוד שנאמר 'זרעו לעולם יהיה'; כתר תורה - הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל שנאמר 'מורשה קהילת יעקב', כל מי שירצה, יבוא ויטול "התורה מחכה לנו, לכולנו, נשים וגברים. מונחת בקרן זווית ומחכה למי שרוצה לבוא ולעסוק בה. אש מים ומדבר, פנים שונות יש לה לתורה, דרכים שונות יש ללומדות וללומדים בה להשיגה. מקווה שנדע לעסוק בתורה בדרך של אש להבה, כמו שלהבת נרות, של מים כמו בארה של מרים, ומדבר כמו זה בו מצאנו חן בעיני ה'.

פרשת נשא – רותי פויכטוינגר

נשא - וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בְּנָיו לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם. {ס. }וַיְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. {ס. }יָאֵר ה' פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיְחַנְּךָ. {ס. }יִשָּׂא ה' פְּנֵי אֱלֹהֵי וְיִשְׂמֶךָ לְךָ שְׁלוֹם. {ס. }וְשָׂמוּ אֶת-שְׁמֵי עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵינִי אֶבְרָכֶם. }במדבר ו כב-כז (לאחרונה ראיתי אדם המושיט את כפות ידיו בשעת ברכת כהנים, כמו מחכה למילים שתנחנתה עליהן, ואוסף אותן אליו בסוף כל פסוק. אינני יודעת מה המקור למנהג זה, אבל הוא מסתדר יפה עם דברי ערוך השולחן (או"ח קכח, כא) על ברכת כהנים: וזה שאומרים באהבה [בברכתם] פירשו על פי הזוהר (במדבר דף קמז): דכל כהן דלא רחיים לעמא [אוהב לעם] או עמא לא מרחמין ליה לא ישא את כפיו, לפי זה יקבל הכהן בעת מעשה לאהוב את הציבור וכן הציבור כן לאהוב את הכהנים. מדברי הזוהר עולה האופי

ההדדי של ברכת כהנים – אהבה הדדית צריכה לשרור בין המברכים והמתברכים- "וציונו לברך את עמו ישראל באהבה". רעיון ההדדיות והקשר עולה גם מהלכות אשר נדרשו מפסוקים אלה, לדוגמה: כה תברכו - פנים כנגד פנים, אתה אומר: פנים כנגד פנים, או אינו אלא פנים כנגד עורף? ת"ל: אמור להם, כאדם האומר לחבירו. שהרי אי אפשר להתכוון אל הזולת אלא באמצעות הסתכלות פנים אל פנים. להדדיות של הברכה ישנם כללים: אין המקרא רשאי להקרות לכהנים, עד שיכלה אמן מפי הציבור; ואין הכהנים רשאים להתחיל בברכה, עד שיכלה הדיבור מפי המקרא; ואין הציבור עונים אמן, עד שתכלה הברכה מפי הכהנים; ואין הכהנים מתחילים בברכה אחרת, עד שיכלה אמן מפי הציבור). רמב"ם, ברכת כהנים יד ה (בקשר הזה כל צד צריך לכבד את הצד השני, ולאפשר לו להשמיע ולהישמע עד תום. שנזכה להתברך מתוך הדדיות, ולהמשיך את ההקשבה והאהבה אל מעבר לברכה.

פרשת בהעלותך – חן ארצי סרור

בלב המדבר העבדים הופכים את אט לעם, וכמעט בלתי נמנע לראות אותם כמו תינוק שלומד ללכת ואט אט הופך לנער שחייב לעבור בתוך המרד הגדול, להתרפק על עבר מדומיין, ובעיקר להרגיש ש'הכל אבוד'. סיפור קברות התאוה, בו בני ישראל עושים טרור על אוכל, נשמע כמעט מוכר. הבצלים והשומים נשמעים כמו הקטשופ והפסטה, אל מול המן המושלם. זה שלא נקפו אצבע עבורו, שמגיע בשפע, בכל טעם, מוכן ומזומן.

בפרשה שלנו, בה מתוארת הסמכת הלוויים והמשכן במלא הדרו – דווקא שם, במעמד של קבלת אחריות, של כבוד של הדר, העם העקשן שב אל המקום הכי ילדי שיש. אל התלונות, אל חוסר היכולת להביט קדימה, בלי שום הכרת הטוב, ממקום מאוד מצומצם. ברגע שהוא משה מטיח בבורא אמירות לא פשוטות בכלל: "למה הרעת לעבדך? ולמה לא מציתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי? האנכי הריתי את כל העם הזה, אם אנכי ילדתיהו; כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאִשֶׁר יִשָּׂא האמן את הינק על האִדמה אִשֶׁר נִשְׁבַּעַת לאֲבֹתַי? מאין לי בִּשֶׁר לִתֵּן לְכָל הָעָם הַזֶּה כִּי יִכְפוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְה לָנוּ בִּשֶׁר וְנֹאכְלָה? לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה, כי כבד ממני. ואם ככה את עשה לי – הרגני נא הרג, אם מצאתי חן בעיניך, ואל אֶרְאֶה בְּרַעְתִּי". (במדבר יא, יא-טו)

משה, המנהיג הגדול ביותר של העם היהודי, מודה בזעם: הילד הזה לא שלי. לא הריתי אותו ולא סחבתי אותו, ובחייאת – שחרר אותי מהנודניק הזה. והנה, החוט נרקם היטב. העם הוא התינוק, המן – הוא חלב האם, בלתי מוגבל, ממכר, משנה את טעמו. והאם? מי האם? משה מתנער מהג'וב, אז כנראה זהו בורא עולם. כן, הוא מהיד החזקה והזרוע הנטויה, שמותר ואפשר לקרא לו גם השכינה. והוא מלמד אותנו שיעור חשוב במסירות, בהכלה, בהצבת גבולות, ואולי גם בהפנמה שזו תקופה. תקופה חשובה, מעצבת, אבל חולפת. תהליך ההתבגרות של העם ארוך, סזיפי, כמעט מתסכל, אבל הוא מחוייב המציאות על מנת שיוכלו לבסוף להפוך לגוי קדוש.

פרשת שלח – אביגיל גרוס גלמן

מיקום פרשת ציצית מפתיע: אחרי החטא הגדול של המרגלים, והעונש הגדול בעקבותיו – מופיעה מצווה שתולה הכל במשהו קטן הקשור בכנף הבגד. מדוע דווקא כאן? ניתן לענות על כך בעזרת קשר לשוני מעניין בין פרשת ציצית לחטא המרגלים. הפועל "לתור" איננו נפוץ בתנ"ך, והוא מצוי הן אצל המרגלים ההולכים לתור את הארץ, והן במצוות ציצית: "ולא תתורו". המשימה של המרגלים היא כפולה: לדווח דיווח טכני, ולהביע עמדה: הטובה היא, אם רעה? כאשר הם באים ומדווחים על מה שראו, הם מתחילים 'בסדר': "וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה". אך כאשר הם מתחילים להביע עמדה – מתגלה המחלוקת בין המרגלים המתארים את העמים המפחידים שבארץ, לבין כלב ויהושע הטוענים כי "טובה הארץ מאד מאד"; המחלוקת היא לא על הפרטים או העובדות, אלא האם "יכול נוכל לה", או "לא נוכל לעלות אל העם". בני אדם אינם מצלמות ווידיאו; עדות כוללת בתוכה גם פרשנות, וכך אנו רואים וחווים את המציאות וכאן חטאו המרגלים. פה גם הקשר למצוות ציצית: חז"ל מסבירים כי "התכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד" – לכאורה קשר עקיף מאד בין הציצית לבין הקב"ה. אך המצווה איננה על הראייה בלבד, על העובדות והפרטים, אלא על מערכת האסוציאציות שלנו: מה התגובה שלנו למה שאנחנו רואים, והאם נעמוד באתגר שהפרטים שאנו רואים במציאות, יובילו אותנו לזכור את הקב"ה.

פרשת קורח – דבורי רוס

קורח סיפורו קורח מעלה תחושה של אי-נוחות: מה כבר הוא ביקש? אנחנו היום רואים את הדמוקרטיה והשוויון בין בני האדם כערכים חשובים. קריאה של טענותיו מעוררת הזדהות: תפקידיהם של משה ואהרן האחים כמנהיג וכהן גדול, ומינויים של בני שבטם ככהנים ולויים אכן מדיף ריח של נפוטיזם. רק לפני כמה פרקים, כאשר אלדד ומידד מתנבאים במחנה, משה מגיב ואומר "ומי יתן כל עם ה' נביאים!". אז למה לא כוהנים ולויים? קריאה זהירה יותר של הכתוב נראית כמאשימה את קורח בצביעות: "המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם.. לעבוד?" קורח אינו מטיף לשוויון כאשר הוא ומשפחתו מקבלים תפקיד מיוחד כלויים, אבל

מתלונן על כך שהם אינם כוהנים. הדאגה שלו אינה בעצם לכלל ישראל, או לביטול מוחלט של ההיררכיות, אלא רק להיררכיות שיתאימו לו. יחד עם זה, קריאתו "מדוע תתנשאו על קהל ה'" נשמעת הגיונית לאדם המודרני, האמון על ערכי הליברליזם והשוויון. האם התשובה לשאלתו קשורה למצב העם באותה תקופה, מצב שחייב שלטון ריכוזי? נראה שהתיקון לשאלת קורח מגיע עם צאצאו, שמואל הנביא. (עיינו דה"א ו' י"ג). שמואל מובא למשכן שילה ע"י אמו, ושם נראה שהוא מחליף את עלי הכהן, והופך בעצמו לשופט ולמעין כהן, רק בגלל תכונותיו ובגלל שאמו הקדישה אותו לה', ללא קשר למוצאו. אבל דווקא שם (בפרק הנקרא כהפטרת קורח) מגיע ההיפוך, כאשר העם מבקש את ההיררכיה: העם מבקש משמואל למנות לו מלך, ולהפסיק את המצב השוויוני של "איש הישר בעיניו יעשה". הם רוצים מונרכיה, ולא מצב בו כל אדם (כשמואל או כיפתח) יכול להפוך למנהיג. כמו משה בזמנו, גם שמואל אינו מנסה להבין את המוטיבציה לבקשת העם, אלא מבין את בקשת העם כאי-אמון בו אישית, ומתלונן "לא חמור אחד מהם לקחת". אבל אנחנו נשארים עם השאלה: מתי עם רוצה או צריך "מנהיג חזק"? מתי נעדיף את המצב של "איש הישר בעיניו יעשה"?

פרשת חוקת – ענבל הכט

בפרשת חקת מובאים שני אירועים שונים של תלונות העם. בפעם הראשונה, אחרי מות מרים, אין מים והעם מתלונן למשה ואומר: "למה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאגה ויגפן ורמון ומים אין לשותות". תלונה זו היא מוצדקת – לא רק שהעם לא נענה עליה, אלא הקב"ה מנחה את משה מיד כיצד לתת לעם מים. למרות הניסוח הלא-נעים של התלונה, אין בתורה אף מילה של ביקורת על בני ישראל. לעומת זאת, בפעם השנייה התורה מעידה "ותקצר נפש העם בדרך". תלונת בני ישראל דומה מאד למקרה הראשון – "למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל", אבל הפעם הם נענשים בחומרה, והסיבה ברורה – כפיות טובה. ההקבלה בין המקרים מלמדת אותנו כמה חשוב לדייק בבקשותינו ובתלונותינו. בעוד שתלונת שווא היא חטא חמור, הרי תלונה אמיתית איננה חטא כלל. אבל אם התלונה על המים היתה מוצדקת, מדוע בכלל חיכה הקב"ה עד שיתלוננו ולא סיפק מקור מים חלופי לבאר מרים שנעלמה? מכך אנחנו יכולים ללמוד על חשיבות התפילה שלנו. אם המצב קשה, אם יש מחסור, איננו צריכים לשבת בחוסר מעש ולחכות שהמים יגיעו. התפקיד שלנו בעולם הוא לפנות אל הקב"ה ולבקש ממנו כל מה שחסר לנו – מים, פרנסה, בריאות וכל מה שאנחנו צריכים.

פרשת בלק – נחמה אטלס לופז קרדוזו

קהילות האשכנזיות לרב כשעולה אדם לתורה נקרא בשם אביו "יעמוד פלוני בן פלוני". דבר זה מציק לנשים רבות, ולתחושתן הדבר מהווה זלזול ומחיקת מקומן כאמהות של הבנים. האם אין מקום לקרא לבן גם בשם אמו. האמא שהרתה והולידה והניקה ובדרך כלל היתה זו שטרחה כמה וכמה טרחות עבור בנה האם אין ראוייה היא לאיזכור שמה כשבנה עולה לתורה?

בפרשת בלק אולי מצויה התשובה, תשובה המגיעה מקוסם. שראה בעיניים אובייקטיביות, וללא נגיעות אישיות את מבנה העם.

"וירא את ישראל שוכן לשבטיו" (כ"ד, ב),

"מה טובו אהליך משכנותיך ישראל" (כ"ד ה)

הרש"ר הירש מסביר:

בלק שואל את בלעם: מה המראה הנגלה לעיניך בהשקיףך על מחנה ישראל והתכוון לשאול - מה היחס לצניעות, למוסר, ליחסים בן איש לאשה. ותשובתו בלעם: כן, יש פה משהו מיוחד הם גרים באוהלי יעקב, משכנות ישראל אני רואה משפחות "המאפשרים לכל ילד להכיר את אביו" יש להם בתים. זו התשובה לגבי מוסר וצניעות - משפחות מוגדרות. יש אבא. זה מה שמסמל את המוסר והדרך ארץ של העם הזה.

מה שראה בלעם הוא חידוש עצום לזמנו. (ובמקומות מסויימים גם בזמנו) הוא ראה משפחות. הוא ראה ילדים שיודעים מי אביהם. ועל כך המחמאה. ילד שיודע מי אביו בגלל התנהלות של מוסר וצניעות מהווה חידוש של עמ".

אז אולי גם בבתי הכנסת שלנו אין צורך לקרא לילד בשם אמו, כולם יודעים מי האמא, אנו גאים על כך שאנו גם יודעים את שם האב...

בפרשת פנחס אנו פוגשות את אימותינו הקדמוניות מייסדות "התנועה למען חלק ונחלה בישראל" אשר זאב ח' ארליך הסביר, כי גם שמותיהן קשורים בתנועה: מחלה מלשון לחולל; נועה מלשון לנוע; חגלה מלשון לחוג; מלכה מלשון ללכת; ותרצה מלשון לרוץ. ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף. ואלה שמות בנותיו: מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה. ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה, פתח אהל מועד, לאמר: "אבינו מת במדבר, והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח, כי בחטאו מת, ובנים לא היו לו. למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתנו, כי אין לו בן? תנה לנו אֶחְזָה בתוך אחי אבינו." ויקרב משה את משפטן לפני ה', ויאמר ה' אל משה לאמר: "כן בנות צלפחד דברת, נתן נתן להם אֶחְזָה בתוך אחי אביהם, והעברת את נחלת אביהן להן." בנות צלפחד מופיעות גם בפרשת מסעי החותמת את ספר במדבר וכן בספר יהושע. בפרשת פנחס ובספר יהושע סדר אזכורן הוא: מחלה, נעה, חגלה, מלכה ותרצה ואילו בפרשת מסעי מוזכרת תרצה שניה ונועה אחרונה. תנא דבי רבי ישמעאל אומר בדיון בעניין סדר הופעתן בו נשמעו טענות שונות כי בנות צלפחד שקולות היו, ומסביר זאת באמצעות המילה "ותהינה" (במדבר לו, יא) המעידה כי "הויה אחת לכולן". מי יתן וגם לבנות דורנו יסייעו ההתאגדות, הערבות ההדדית ויצירת ההויה המשותפת, למצוא חלק ונחלה בנכסי הרוח והחומר של היהדות.

פרשת מטות – הרבנית ד"ר תרצה קלמן

הבקשה של בני גד וראובן להיאחז בעבר הירדן שאידיאלי למקנה שלהם, ולא לעבור את הירדן ולהתנחל ממערב לו, מקוממת את משה מאד. הוא מפרש אותה כנסיון להיפרד משאר עם ישראל, וכנטישת החזון שאילו חותרים בני ישראל מזה ארבעים שנה. הוא מאשים אותם בשיחזור חטא המרגלים. במאסה בארץ הטובה, ובהתאם בסיכון העם כולו, שהקב"ה אולי יפגע בו כמו אחרי חטא המרגלים. בזעקתו של משה אל עבר השבטים הניגשים אליו נשמע כמעט יאוש. הפיתרון שמציעים בני גד ובני ראובן- להשאיר את משפחותיהם וזאנבם בעבר הירדן ולהחליץ ראשונים למלחמת הכיבוש במערב הירדן למען השבטים האחרים, נועד להוכיח שהם נחושים שלא להתנתק משאר העם, ושהרצון להתנחל במזרח הירדן אינו נובע ממורך לב או מרצון להימנע מתהליך כיבוש הארץ.

אפשר לחשוב על התהליך הזה בהקשרים שונים: למשל, בהקשר של יחסי משה והדור הנכנס לארץ. למשל, בהקשר של חטא המרגלים, וחטא המרגלים בעיניו. אפשר גם לחשוב על היחס בין דאגה לשפע החומרי הפרטי והנכונות להתאמץ עבור הכלל. איזון שגם בחיים שלנו היום, צריך לייצר מחדש לא פעם בהתאם לנסיבות. שבת גד וראובן אינם נמנעים מדאגה לממונם בגלל הדאגה לכלל, וגם לא שוקעים בצרכים החומריים בלבד. איך אני מחפשת את האיזון הזה בחיים של עצמי? איפה אני צריכה לזעוק אל עצמי "האחייך יצאו למלחמה ואת תשבי פה"???

פרשת מסעי – צביה בר-לב

הסיפור הסוגר את פרשת מסעי מספר על ראשי בני גלעד משבט מנשה שניגשים אל משה ואל ראשי העדה כדי לטעון בדבר נחלתם. בפרשת בנות צלפחד נקבע כי הן תירשנה את נחלת אביהן. אולם אם הן תינשאנה לאיש משבט אחר, תעבור נחלתן איתן ותיגרע מנחלת בני מנשה. משה ע"פ ה' מכריע כי טענתם צודקת וכי בנות צלפחד תינשאנה לאנשים מבני שבטן וכך תישאר נחלתן עם שאר נחלת השבט. וקביעה זו תהיה נכונה לכל אישה היורשת את נחלת אביה. חז"ל דרשו את הכלל הזה ככונן רק לדור הזה, של הכניסה לארץ והחלוקה ובהמשך הותרו השבטים לבוא זה בזה – ועובדה זו נחשבת למשמחת במיוחד ומצוינת ביום הטוב - ט"ו באב. (למרות שנגעה רק לבנות ישראל שירשו את נחלת אביהן – מיעוט קטן, הפכה השמחה לכזו של כל העם) אם כן, בדור הנוכחי של הכניסה לארץ והחלוקה לנחלות יש חשיבות להתכנסות ולהבדלה בין השבטים ולהתבססות וייחוד של כל שבט, החיים בארץ מתגבשים כחיים שבטיים כשהשבט מהווה מסגרת חברתית ושלמה לכל יחיד ומשפחה. הותר לנשים (שאינן יורשות) להינשא עם בני שבט אחר כדי לשמור על קשר ומשפחתיות בין השבטים אך הנחלות נשארו על כן כדי לשמור על ההגדרה והמסגרת השבטית. אולם אחרי ההתבססות בארץ, כבר אפשר לפתוח את המסגרות מעט ואין חשש להעברת נחלה אחת בתוך שטחו של שבט למשפחה חדשה – כבר לא חוששים מעירוב כלשהו והמסגרות הבריאות נשמרות גם עם ההקלה והשמחה שבאות עם היכולת להינשא למי שרוצים. הזכות שניתנה בעזרת בנות צלפחד לבת לרשת את נחלת אביה עומדת לתמיד – "וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, לְחֻקַּת מִשְׁפָּט (פרשת פנחס, במדבר כ"ז י"א) הגדר שהושמה על חתונה בין שבטים כדי לעזור להתבססות העם – היא זמנית והוסרה כשכבר אין בה צורך – "זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד" וגו' - דבר זה לא יאה נוהג אלא בדור זה." (תענית ל" ע"ב)

ספר דברים

דברים – הדס צוריאל

ספר דברים פותח בתוכחת משה לעם. הוא מגולל את הארועים שעברו על העם ובתוכם דברי תוכחתו. דברי התוכחה מתחילים בשמות של מקומות שבנ"י עברו בהם ורש"י פירש- "...ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל. "דברי תוכחה הם ציווי אלוקי כמו שנאמר "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא י"ט, ז'). מציווי זה אנו למדים שתוכחה הינה ביטוי של אהבה לאחר, כפי שניתן ללמוד מהפסוק שמגיע לאחר מכן- "ואהבת לרעך כמוך" או מהפסוק שלפניו- "לא תעמוד על דם רעך" שמלמד אותנו שהימנעות מתוכחת חברו משולה לאדם הרואה את דם חברו נשפך ואינו חש לעזרתו. אם כן, מדוע משה רק מרמז את תוכחתו בדבריו? זאת מכיוון שלתוכחה יש חוקים משלה, יש לה תנאים על מנת שתצליח ותתקבל אצל השומע. אחד התנאים הוא תזמון. תוכחה לאדם שאינו בשל להקשבה או שנמצא במצב של ייאוש, עלולה לא להתקבל ואף להרע לאדם המוכח. משה בחר את העיתוי בקפדנות "אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי... ואת עוג מלך הבשן" (דברים א', ד') עמ"י היו לאחר ניצחונות גדולים והיה במצב של התרוממות רוח לאחר הבסת איוביהם ולפני הכניסה לארץ. כמו כן, העובדה שמשה עומד למות הבטיחה לו שעמ"י יהיו קשובים לדבריו ויהיו נכונים לקבל את תוכחתו. הלוואי ותמיד נדע לבחור את המילים הנכונות בזמן ובדרך הנכונים). מעובד מתוך: "להתעורר ליום חדש" הרב יעקב נגן, "שולחן שבת"/ שיחות ורעיונות מתוך אוצרות שיחותיו של הרבי מליובאוויטש)

אתחנן – ורד מזומן אביעד

ברצוני לעיין בפסוקים הפותחים את הפרשה בהם מתחנן משה לקב"ה להכנס לארץ. "וְאַתְּחַנֵּן אֶל־יְהוָה בְּעַת הַקּוֹא לְאֹמְרֵי: אֲדֹנָי יְהוִה הַחַלּוּל לְהִרְאֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת־יְדֹת הַחַזְקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכַגְבוּרֹתֶיךָ: כִּי אֶעֱבְרֶה־נָא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַקָּר הַטּוֹב הַזֶּה וְהִלְבֵּנּוּ:

אנו רואים שמשה פותח בתחנונים אל הקב"ה כדי שינחם מגזרתו שמשה לא יכנס לארץ וזאת על אף שהנהיג את עם ישראל 40 שנה במדבר וסבל את כל תלונותיהם, מרמוריהם ומריבותיהם. ועוד יותר קשה להבין את העניין על רקע כל הכתוב והידוע על משה שהיה הגדול שבעם האדם שהגיע למדרגה הגבוהה ביותר של דביקות אלוהים. על כן קשה מאוד ההתעקשות של הקב"ה שמשה לא יכנס לארץ על אף תחנוניו.

לעומת זאת אנו פוגשים את דמותו של חוני המעגל, תנא בן דורו של שמעון בן שטח מן המאה הראשונה לפנה"ס. בסיפור הידוע שמופיע במסכת תענית אנו מוצאים את בקשתו שהביאה להיפוך המציאות. כפי שנראה להלן:

תענית כג ע"א: תנו רבנן

1. מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו"
2. תנו: פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים.
3. שלחו לחוני המעגל:
4. התפלל וירדו גשמים!
5. התפלל ולא ירדו גשמים.
6. עג עוגה ועמד בתוכה, כדרך שעשה חבקוק הנביא
7. שנאמר: "על משמרתני אעמדה ואתיצבה על מצור" וגו'
8. אמר לפניו: רבונו של עולם!
9. בניך שמו פניהם עלי
10. שאני כבן בית לפניך,
11. נשבע אני בשמך הגדול
12. שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך.

ונשאלת השאלה מדוע חוני שנקט לשון קשה, לשון שמכריחה את הקב"ה לעשות היפך רצונו, היפך גזרתו זוכה שתגובת הקב"ה אליו היא שבקשתו מתמלאת ויורדים גשמים:

13. התחילו גשמים מנטפין

14. אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות.

15. כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך.

16. אמר: לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות.
17. ירדו בזעף, עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית.

ואילו תגובתו של הקב"ה למשה רבינו שבא בענווה ובלשון תחנונים זוכה לתגובה של סרוב מאת הקב"ה:

כֹּה וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לֵךְ אֶל־תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה: כַּזְעֵלָה אֲשֶׁר הִפְסַגְתָּ וְשָׂא עֵינֶיךָ יְמָה וְצַפְנָה וְתִימְנָה וּמִזְרָחָהּ וְרָאָה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:

ואני רוצה להציע כיוון לפיתרון ההבדל בין משה רבינו לחוני היא שמשה רבינו מבקש כאן בשביל עצמו הוא רוצה לזכות להכנס לארץ. הוא מרגיש שמגיע לו. אבל צריך לדייק הקב"ה כן מאפשר למשה לראות את ארץ ישראל. חוני לעומתו מבקש כאן בקשה שהיא לכלל, לעם ישראל, לציבור ואולי בשל כך בקשתו מתמלאת. ועוד דבר שניתן אולי ללמוד מההשוואה שלפעמים הקב"ה מוכן לשמוע לתפילה שיש בה מימד של חוצפה, של תביעה כי אני מרגיש שמגיע לי משהו ויש כאן בחינה של צדיק גוזר והקב"ה מקיים. (על אף שבספרים הקדושים כתוב שיש ב"הכרח" מידה מסויימת של סכנה) אולי אנחנו בתפילתנו מהמקום של עובדות השם ומבקשות קרבתו יכולות אף אנו לבוא לקב"ה גם בלשון חוצפה, לא עבור עצמנו אבל למען נשים עגונות ומסורבות גט שסבלן כה רב. אנחנו מבקשות מהקב"ה ישועה ושיעשה היפוך המציאות- התרת אותן נשים מכבלי עגיונות. על מנת שתזכנה לחיים הוגנים וטובים כאלו שיאפשרו להן לממש את נשיותם ועצמיותן.

לו יהי.

עקב – יפעת אדלר

משה רבנו מכין את בני ישראל לקראת כניסתם לארץ ישראל. לאחר השגחה גלויה וניסית במדבר עומדים בני ישראל להיכנס לארץ ולשקוע בחיי היומיום. לימודים, פרנסה, ילדים, קניות, פקקים, תורים בסופר, שיגרה. משה רבנו מזכיר לבני ישראל: "את-ה' אֶלְקֵיךָ תִּירָא, אֹתוֹ תַעֲבֹד; וְבוֹ תִדְבָק". שואל הנתיבות שלום: לשם מה צריך ציווי מיוחד "ולדבקה בו"? הרי מצווה זו נכללת כבר במצוות אהבת ה' ויראת ה'. "את ה' אלוקיך תירא... ובו תדבק", ו"לאהבה את ה' אלוקיך, ללכת בכל דרכיו, ולדבקה בו". מהו הציווי המיוחד "ולדבקה בו"? והוא עונה: שמצוות "ולדבקה בו" היא על התדירות והרציפות. שהיהודי יהיה דבוק תמיד בה'. שהאהבה והיראה יהיו תמידיים שמתוך כך יהודי דבוק תמיד בה' יתברך. מוסיף בעל הסולם במאמר "מתן תורה": "ולדבקה בו" הוא השוואת הצורה ליצורה... ונמצא מאליו, אשר כל תקוותינו, תלוי ועומד בשיעור השוואת צורתנו לשורשנו יתברך ויתעלה. "דבקות בה' היא השאיפה שלנו לזכך את עצמנו, השאיפה שלנו להידמות לה' ולמידותיו. והתורה והמצוות נועדו לסייע לנו להגיע למטרה הזו.

ראה – הרבנית ד"ר מירי כהנא

פרשת ראה מדברת על "המקום אשר יבחר ה'" ועל ההלכות הנוגעות אליו, אך התורה לא מפרטת בשום מקום איפה נמצא אותו מקום נבחר. פרשנים רבים עסקו בשאלה. הרמב"ם מציע שלוש תשובות אפשריות: שתיים נוגעות לרצון שהגויים לא ידעו מהו המקום כדי שלא ילחמו עליו בחזקה, או כדי שלא יהרסו וישחיתו אותו ככל יכולתם, השלישית נוגעת להעדפה שעם ישראל לא ידע מהו המקום, כדי שלא יריבו ביניהם בנחלת איזה שבט יהיה. "כלי יקר" מוסיף סיבה נוספת שבגללה מוטב שהעם לא ידע מהו המקום: כדי שלא ינהגו בזיון בשילה, נוב וגבעון, כשיידעו שזהו רק מקום זמני. תשובה נוספת ניתן ללמוד מההשוואה לאברהם, הראשון שהגיע לארץ, והראשון שקידש את הר המוריה. כשה' התגלה לאברהם וציווה אותו ללכת מארצו וממולדתו לא נאמר לו לאן ללכת, אלא רק "אל הארץ אשר אראך", גם כשהצטווה על העקדה נאמר לו שהיא תהיה "על אחד ההרים אשר אומר אליך". פרשנים רבים עמדו על כך שהמטרה היא להתגלות שוב לאברהם, ולהשאיר אותו קשוב לדבר ה'. נראה שכך הדגש מוסט מהניווט הגיאוגרפי אל הנ"צ שהוכתב מראש אל הקשב לדבר ה', וזיהוי הבחירה האלוקית. קשב כזה מחייב את האדם ואת העם בתודעה שונה לגמרי: הוא לא הולך למקום שהוכתב מראש, אלא פועל כמיטב יכולתו במציאות על פי הבנתו, עד שיגיע למקום שבו יחוש את ההסכמה האלוקית למעשיו.

שופטים – הרבנית ד"ר חנה אדלר לזרוביץ

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפֵּט ... עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יְמִין וּשְׂמָאל:

במצב שבו הדין נפלא ממך, כלומר אינו ידוע – הפתרון הוא לפנות אל השופטים אשר יכריעו. חז"ל הרחיבו את מידת ההקשבה לשופטים או לחכמים שבכל דור על ידי המדרש הידוע – "ימין ושמאל, אפילו מראים בעיניך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם." כלומר על פי ההבנה הפשוטה במדרש, גם במקרים שבהם אין "פליאה" אלא ידיעה ממש כמו ההבחנה בין ימין ושמאל, ישנה חובה להקשיב לדברי חכמים. גישה זו מתבטאת בהסברו של בעל "ספר החינוך" למצוות "לא תסור" הנלמדת מכאן (מצוה תצו):

"כלומר שאפילו יהיו הם טועים בדבר אחד מן הדברים אין ראוי לנו לחלוק עליהם אבל נעשה כטעותם, וטוב לסבול טעות אחד ויהיו הכל מסורים תחת דעתם הטוב תמיד, ולא שיעשה כל אחד ואחד כפי דעתו שבזה יהיה חורבן הדת וחלוק לב העם והפסד האומה לגמרי...."

מנגד, בהמשך ספר דברים, ישנה התייחסות אחרת בנוגע ל"פליאה": "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה הוא ממך ולא רחקה הוא: נראה שיש כאן מגמת איזון, בין הצורך לפנות לסמכות חיצונית במקרה ספק ובין היכולת להכריע באופן עצמאי – "לא רחוקה היא".

כי תצא – צרויה מידד לזון

"אכן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימך על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך." דברים, כה'ב-טז פרשת כי תצא עוסקת בסוגיות קשות ומורכבות של מוסר. ורגע לפני מפטיר של מצוות מחיית זכר עמלק, חוזרת התורה ומקדישה ארבעה פסוקים למצוות הצדק בענייני מידות ומשקולות, ומדגישה את חשיבות ההתנהלות בהגינות בסיסית, בחוץ וגם בבית". לא יהיה לך ככסף אכן ואכן גדולה וקטנה. לא יהיה לך כביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה". כמה שיריים וצוירים הם הפסוקים וכמה קל לדמיין את האיש עם אבניו בהתנהלות החברתית דאז. אך ברור שלא רק ענייני מסחר ראוי ללמוד מפסוקים אלו, אלא דרך הנהגת החיים בכלל. התורה מורה לנו להתנהל בצדק, בעקביות, ללא מוסר כפול וללא הפליה וזאת גם בגלוי כלפי חוץ, וגם בסתר וכלפי פנים. "היה לך" חוזר הפסוק ואומר, קודם כל לעצמנו, אבל גם בביתנו וגם בכיס – בדרכים. וכופלים הפסוקים התייחסות גם לאבן שעל פיה נמדדים המשקל שצריך לייחס לכל דבר, וגם האיפה – למדידת נפחם ותכולתם של דברים. וכך על יסודות איתנים של יושרה וצדק יש להבנות ולבנות את ביתנו ואת היחסים שלנו עם הסביבה. אדם, בית, חברה ומדינה - הבנויים על אבנים שלמות, ועל אמות מידה ישרות ומכוונות לטוב, הם אשר יכוננו על האדמה הזו והם אשר ירשו נחלת ה'.

כי תבוא – ידידה פכר

פרשתנו כמו כל פרשות ספר דברים, הינה חלק מנאום הפרידה של משה לעמ". החלק העיקרי בפרשה הוא כריתת ברית מודשת בין עם ישראל וה' בהר עיבל- מעמד הברכה והקללה. בשלושה מקומות נתנה תורה לישראלבסיני ובאהל מועד ובהר גריזים ובערבות מואה ובכל אחד נכרתה ברית רבי יוסף בכור שור מבעלי התוספות מסביר: כריתת ברית משום שכורתים עגל לשנים, כמו בברית בין הבתרים בה אברהם נהג כך, וכמו שירמיהו כותב שנהגו כך בעת שכרתו ברית לשלוח עבדים לחופשי, גם עמ"י עתיד להחלק לשניים בזמן כריתת ברית מחודשת עם ה'. כדי ליצור ערבות העם צריך להיות מאוחדים ויש לעקור את שורש הפירוד – שהוא מכירת יוסף. לכן על הר גריזים, שאליו אומרים את הברכות עמדו שמעון ולוי- ששנאו את יוסף, יהודה – שרצה למכרו, יחד עם שבטי יוסף ובנימין.

על הר עיבל עמדו השבטים שתמכו ביוסף: ראובן שרצה להצילו, זבלון- שהוא הצעיר בבני לאה ופחות אחראי על המכירה וכן שבטי בני השפחות שאהבו ותמכו ביוסף. ביניהם בעמק עומד יהושע וקורא את התורה- ועם ישראל מתחייב שנית לקיים. משה באחד המסרים האחרונים שלו, מעביר לעם לא רק את המסר המתבקש מהפרשה שכאשר הולכים בדרך ה' יהיה טוב ואם לא אז לא. המסר הנוסף הוא האחדות שכן אם לא תשמר, הממלכה והעם יתפצלו והעם לא ישאר בארצו.

לע"ש אבי מורי נחמיה בן אריה ולאה פרלמן איש ארץ ישראל והר עיבל.

נצבים – תקוה ספירא

"כי המצוה הזאת, אשר אנכי מצוה היום--לא-נפלאה הוא ממך, ולא רחקה הוא...פי-קרוב אליך הדבר, מאד: כפיך ובלבבך, לעשותו." (דברים ל יא-טו) כאשר רואים את פסוקים הללו עלינו להבין מהי המצווה שעליה משה מדבר, האם זהו מצוות התשובה אשר מופיעה בפסוקים הקודמים: "והיה כי-יבואו עליך כל-הדברים האלה, הברכה והקללה, אשר נתתי, לפניך; והשבות, אל-לבבך, בכל-הגויים, אשר הדיחך יהוה אלוהיך שמה... כי תשוב אל-יהוה אלוהיך, בכל-לבבך ובכל-נפשך" או שמה זהו מצוות עבודת ה' בכללותה: "ראה נתתי לפניך היום, את-החיים ואת-הטוב, ואת-המוות, ואת-הרע.: אשר אנכי מצוה, היום, לאהבה את-יהוה אלוהיך ללכת בדרכיו, ולשמור מצוותיו וחוקותיו ומשפטיו"; נחלקו המפרשים לכאן או לכאן אברבנאל שטוען כי מצוות התשובה נוגעת לכל חייו של האדם בשלל רבדים ולכן היא קרובה לליבו, והרמב"ן המפרש שבפיך ולבבך זהו מצוות וידוי בפה ותשובה שבלב. מהצד השני נביא את המדרש בדברים רבה: "למה הדבר דומה? לבת מלך, שלא היה אדם מכירה והיה למלך אהוב אחד והיה נכנס למלך בכל שעה, והייתה בתו של מלך עומדת לפניו. אמר לו המלך: ראה היאך אני מחבב אותך, שאין בריה מכיר את בתי ועומדת לפניך. כך אמר הקב"ה לישראל: ראו מה אתם חביבים עלי, שאין בריה בפלטין שלי מכיר את התורה ולכם נתתיה, שנאמר: (איוב כח) ונעלמה מעיני כל חי. אבל אתם, לא נפלאה היא ממך אלא קרוב אליך הדבר מאד. אמר להן הקב"ה: בני! אם יהיו דברי תורה

קרובים לכם, אף אני קורא אתכם קרובים, שכן כתיבי: (תהלים קמח) לבני ישראל עם קרובו הללויה". כמדוני שאפשר להציע דרך המחברת בין שני הצדדים ולומר כי העיסוק בתורה, והאמונה שעבודת ה' טבועה בנו ולא רחוקה ממנו מביאה אותנו לתשובה ודרישת ה' בכל לבבנו. יהי רצון שנזכה להרגיש קשורים לתורה ולעסוק בה מתך רלוונטיות לחיינו.

וילך – שפרה לוי

בשיח החינוכי המקצועי יש התייחסות לנקודת זמן שמהווה קושי למרבית הילדים, נקודה המכונה "מעברים". הנקודה הזו היא הזמן שבו צריך לעבור מלהיות שקוע בפעילות אחת להתחלת פעילות אחרת. לעיתים קרובות נתקלים בילדים שעצם המעבר מאיים עליהם, חוסר הידיעה המתלווה להחלפת פעילות יוצר קושי. בפרשת וילך אנו נתקלים בנקודת מעבר כזו. המסע במדבר מגיע לסימו, עם ישראל עומד ממש בכניסה לארץ ישראל. משה רבנו המנהיג קרב למות וממנה מנהיג אחר אחריו. בפרשה מופיע הביטוי "חזק ואמץ" שלוש פעמים, פעמיים כהנחיה ליהושע ופעם אחת כהנחיה לעם. במעמד האחרון שלפני מסירת ההנהגה היינו מצפים כי העצות שמשה יתן למחליפו יהיו כיצד לעמוד מול העם קשה העורף, טקטיקות צבאיות, הנחיות לכיבוש הארץ או הנחיות לקיום מצוות. אבל לא כך, המסר שיש לו להעביר למחליפו בתפקיד נוגע למשהו עמוק יותר "חזק ואמץ". אמונה. יחד עם זאת מגיעה ההבטחה "ה' הוא ההולך לפניך והוא יהיה עמך ולא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת" משה מזכיר ליהושע כי הוא לא לבד, הקב"ה איתו, מתווה את הדרך. משה עומד בפני יהושע ובפני עם ישראל ומזכיר להם, ולנו, שכאשר אנו ניצבים לפני משימה, אשר אנו ניצבים בפני קושי, כאשר אנו ניצבים בפני חוסר ידיעה. המשענת שלנו היא האמונה. "חזק ואמץ".

האזינו – הדסה לוי

האזינו הגענו כמעט לסוף התורה, ופתאום פוצח משה רבינו בשירה. עד כה, לא היה אף סימן שמשה הוא משורר ויש לנמק מדוע הוא מדבר אל בני ישראל בשירה ולא בפרוזה, כהרגלו. כדי לענות על שאלת מבנה הפרשה, נצטרך קודם להבין את תוכנה. פרשת האזינו היא למעשה המשך של פרשת וילך. "כי ידעתי אחרי מותי כי- השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר ציויתי אתכם, וקראת אתכם הרעה באחרית הימים, כי תעשו את- הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידכם: וידבר משה באוזני כל קהל ישראל את- דברי השירה הזאת עד תומם". משה רבינו מודאג שאחרי מותו, עם ישראל ישכח את גודל ניסי מצרים והמדבר ויתרחק מה'. מנהיגות חזקה כמו זו של משה לא מנעה מהעם לחטוא, קל וחומר שיחטאו בלעדיה. לכן, משה מסביר לעם ישראל את עיקרי השכר והעונש ומצווה עליהם לכתוב וללמוד את השירה כדי שיראו מן החטא ויקיימו את המצוות. כהורים, אנחנו יודעים שאחת הדרכים המוצלחות לדאוג שילדינו יזכרו דברים חשובים היא באמצעות שירה. רבים מאתנו זוכרים את שירי הילדות למרות ששכחנו מה אכלנו אתמול. משה רצה שעם ישראל ידקלם ויזכור את העקרונות של שכר ועונש וע"כ לימד אותם את השירה. עד היום, רובנו יכולים לדקלם שורות שלמות משירת האזינו. נראה שמשה השיג את מטרתו.

וזאת הברכה – לאה מרמורשטיין ירחי

(ע"פ רעיון של אלחנן סמט שנגע ללבי)

הגיע גם זמנו של משה למות. שלא כבמיתולוגיות עמים אחרים, מנהיגיהם הגדולים ביותר של עם ישראל גם חוטאים ונענשים ועושים תשובה, ואף מתים. ובכ"ז, שימו לב לדרמה: וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצְם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: עֲלֵה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה ... וְיָמַת בְּהָר אֲשֶׁר אֶתְּהַ עֲלֶיהָ שְׁמָה ... וַיָּמַת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה'. על פי ה' וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי ... וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וּמֹשֶׁה בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָוֶתוֹ, לֹא כָּתְהָ עֵינָיו וְלֹא נָס לָחֶה. תיאור מותו של משה הוא תאור יוצא דופן. האווירה, המסתורין, ההוד והסוד. יש איזו חגיגות במעמד, סצנת סיום משובחת". המוות - מום הוא ביצירה... חרפת עם הוא לנו" - כתב הראי"ה קוק *והמשוררת זלדה כתבה: **רבונו של עולם אולי יש מנת שאין בו אלימות מנת שדומה לפרח. מות משה היה "מוות שאין בו אלימות". מוות ללא חרפה. 'מיתת נשיקה' ע"פ חז"ל. בשונה מסצנות "מלאך המוות" המוכרות, משה מת ברצונו, משום שכך נצטווה על ידי ה'. פרטים בתיאור מפיגים מעט את מרירות המוות: 120 שנותיו של משה, ומצבו הגופני - לא מתוך תהליך של ירידה וניוון גופני מת, אלא כשהוא במלוא כוחו. ללא החרפה המלווה את המוות הקשורה בעיסוקם של החיים בגופת המת (שכן ה' בכבודו טיפל בקבורתו), ותוך העלמת מקום הקבר מכל אדם, לנצח.

מֹשֶׁה בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָוֶתוֹ, לֹא כָּתְהָ עֵינָיו וְלֹא נָס לָחֶה. תיאור מותו של משה הוא תאור יוצא דופן. האווירה, המסתורין, ההוד והסוד. יש איזו חגיגות במעמד, סצנת סיום משובחת". המוות - מום הוא ביצירה... חרפת עם הוא לנו" - כתב הראי"ה קוק *והמשוררת זלדה כתבה: **רבונו של עולם אולי יש מנת שאין בו אלימות מנת שדומה לפרח. מות משה היה "מוות שאין בו אלימות". מוות ללא חרפה. 'מיתת נשיקה' ע"פ חז"ל. בשונה מסצנות "מלאך המוות" המוכרות, משה מת ברצונו, משום שכך נצטווה על ידי ה'. פרטים בתיאור מפיגים מעט את מרירות המוות: 120 שנותיו של משה, ומצבו הגופני - לא מתוך תהליך של ירידה וניוון גופני

מת, אלא כשהוא במלוא כוחו. ללא החרפה המלווה את המוות הקשורה בעיסוקם של החיים בגופת המת (שכן ה' בכבודו טיפל בקבורתו), ותוך העלמת מקום הקבר מכל אדם, לנצח.

ובכן, ניצבות היינו היום כולנו, נערות, נשים צעירות ומבוגרות, אמהות וסבתות, כל אחת ממקום שבאה, מבתים של תורה בגוונים שונים, מתחומי עניין ועשייה שונים. בימים כאלה שיש בהם לא מעט אלימות, ומוות שאינו דומה כלל לפרח. משתדלות להקיף ולחבק בידינו ובהתרגשותנו, כמו שרק נשים יודעות, את התורה כולה. כל אחת ודקה של תורה בפיה. דקה - שפעמים פורשת כפיה, מתפשטת בחלל ובזמן ומצליחה לתת משמעות לחג שלם. וזאת, זאת הברכה. והקדוש ברוך הוא, כך אני מקווה, אוסף אליו את הדקות היפות האלה, כאסוף אבנים יקרות, ומחייך מעל כסא כבודו).

(מילים אלה, פחות או יותר, אמרתי בשמחת תורה תשע"ו, סמוך להרצחם של נעמה ואיתם הנקין הי"ד, בהתכנסות "שמחות בתורה" שייסדתי בעזרת ה' בכפר הרא"ה בשנת תשע"ג. מעל מאה וחמישים נשים נוכחות מאז בהתכנסות שלנו, בה נושאות דברים בני דקה 54 נשים ונערות, על 54 פרשות התורה)

*אורות הקודש, מאמר שני: החיות העולמית, מב

**בשירה "כל הלילה בכיתי"